Follow up: Competentiebeleving na residentiële jeugdhulp bij Jeugdformaat



Anne Steenbakkers
Cora Bartelink
In samenwerking met Jeugdformaat en studenten Social Work

Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden

DE HAAGSE HOGESCHOOL

Inhoud

Samenvatting 4

1 Aanleiding 6

2 Het onderzoek 10

3 Resultaten 12
Beschrijving deelnemende jongeren 13
3.1 Onderwijs en werk 13
3.2 Woonsituatie 15
3.3 Positie ten opzichte van gezin van herkomst 17
3.4 Sociale contacten en vriendschappen 19
3.5 Intimiteit en seksualiteit 21
3.7 Gezondheid en uiterlijk 23
3.8 Autoriteit en instanties 26
3.9 Afsluitende vragen 27

4 Samengevatte conclusies en aanbevelingen 30
4.1 De competentiebeleving van jongeren 31
4.2 Begeleiding van Jeugdformaat 32
4.3 Aanbevelingen 33

5 Referenties 34

Bijlage I. Interviewleidraad 36

Samenvatting

Jeugdformaat biedt residentiële jeugdhulp aan in de regio Haaglanden, bestaande uit logeerhuizen, aanleunwoningen en zelfstandige studio's (HAT). Jeugdformaat wil weten hoe het met jongeren gaat die de logeerhuizen hebben verlaten. Met dit onderzoek trachten we deze vraag te beantwoorden. In het onderzoek is het sociaal-competentiemodel als kader gebruikt, omdat Jeugdformaat in de logeerhuizen vanuit dit model werkt. Dit model gaat er vanuit dat er voor elke levensfase bepaalde ontwikkelingstaken zijn die een kind dient te volbrengen om zich goed te kunnen ontwikkelen. Voor jongvolwassenen zijn er de volgende acht ontwikkelingstaken:

1. Het volgen van **onderwijs en/of werk**.
2. Het zorg dragen voor de **eigen woonsituatie**.
3. Vormgeven van de **positie ten opzichte van gezin van herkomst**.
4. Het opbouwen en onderhouden van **sociale contacten en vriendschappen**.
5. Het aangaan van en ervaring opdoen met **intimiteit en seksualiteit**.
6. Het ondernemen van activiteiten in de **vrije tijd**.
7. Het zorg dragen voor **gezondheid en uiterlijk**.
8. **Zelfredzaamheid**.

Meer concreet is in dit onderzoek antwoord gezocht op twee vragen. De eerste is hoe jongeren na een verblijf in een logeerhuis van Jeugdformaat naar hun eigen competentie op de acht ontwikkelingstaken kijken. De tweede is hoe de begeleiding van Jeugdformaat bijgedragen heeft aan (de ontwikkeling van) de door jongeren ervaren competenties. Om deze vragen te beantwoorden hebben tweedejaars studenten Social Work van De Haagse Hogeschool interviews gehouden met vijftien jongeren die onlangs een logeerhuis van Jeugdformaat hebben verlaten. In de interviews is de jongeren per ontwikkelingstaak gevraagd hoe het gaat op dat gebied en hoe ze terugkijken op de begeleiding van Jeugdformaat hierbij.

Uit de interviews blijkt dat het met de meeste jongeren redelijk goed gaat. Zij volgen een opleiding en/of hebben een (bij)baan, zijn tevreden over hun woonsituatie, zijn zelfredzaam en hebben vrienden en hobby's waarmee ze hun vrije tijd zinnig invullen. Bovendien zijn zij fysiek gezond. Knelpunten ervaren zij in de balans tussen het omgaan met hun verplichtingen en de besteding van vrije tijd en bij het omgaan met hun financiën. Jongeren zijn wat minder positief over de mate van steun vanuit hun netwerk. Jongeren zijn tevreden over hun vriendenkring, maar veel jongeren hebben een ingewikkelde relatie met één of beide ouders. Zij hechten waarde aan de aanwezigheid van steunende volwassenen die hen emotioneel, praktisch en financieel kunnen ondersteunen, of dit nu een ouder is of een andere volwassene. Veel jongeren geven aan dat zij problemen hebben met hun mentale gezondheid. Hoewel zij hieraan werken (bijv. door het volgen van therapie), is dit voor veel van hen (nog) niet voldoende gebleken.

Jongeren kijken verschillend terug op de begeleiding door Jeugdformaat. De uitdaging voor Jeugdformaat zit vooral in het bieden van maatwerk: wat heeft welke jongere op welk moment aan begeleiding nodig? Jongeren zijn over het algemeen tevreden over de begeleiding bij onderwijs en werk, hun fysieke gezondheid en uiterlijke verzorging. Daarnaast vertellen enkele jongeren spontaan over de aandacht voor hun mentale gezondheid. Daarentegen is er volgens jongeren onvoldoende aandacht voor het onderhouden van vriendschappen en relaties en voor het zinvol invullen van hun vrije tijd. Alle jongeren hadden begeleiding nodig bij het vormgeven van de relaties met hun ouders en familie. Stimulering van het contact, begeleiding bij contactmomenten, reflectie op de contactmomenten en respect voor hun wensen rondom het contact hielpen daarbij. Wat betreft de veiligheid op de groep vinden jongeren het belangrijk dat algemene ruimtes schoon zijn en dat vriendschappen op de groep niet gestimuleerd worden. Daarnaast zeggen ze dat er streng gecontroleerd zou moeten worden op alcohol en drugs op de groep en op (seksuele) relaties tussen groepsgenoten, om zo ongewenste en onveilige situaties te voorkomen. Tenslotte vinden jongeren een goede voorbereiding op zelfstandigheid na hun verblijf bij Jeugdformaat belangrijk. Zij hebben hulp nodig bij het vinden van een geschikte woning, het leren omgaan met hun financiën en bij het vinden van hun weg naar instanties en regelingen die er zijn om hen te ondersteunen.

Gegeven deze resultaten bevelen de onderzoekers Jeugdformaat het volgende aan:

- Blijf samen met jongeren en hun ouders zoeken naar de beste manier om maatwerk te bieden in de ondersteuning aan jongeren, waarbij voldoende aandacht is voor de mening en wensen van jongeren.
- Blijf dezelfde mate van aandacht hebben voor onderwijs en werk, fysieke gezondheid en uiterlijke verzorging.
- Zorg voor voldoende aandacht voor de mentale gezondheid van jongeren en help hen met de overstap naar de volwassenheid en eventuele voorzieningen voor geestelijke gezondheid voor volwassenen.
- Leer jongeren vaardigheden om de balans te vinden tussen hun verplichtingen en vrije tijd.
- Ondersteun jongeren in het contact met hun ouders en familie. Doe dit door het contact te stimuleren, contactmomenten te begeleiden en met jongeren hier achteraf op te reflecteren.
- Draag zorg voor een veilige woonomgeving op de groep: een goede hygiëne, geen alcohol en drugs, en veilige en prettige contacten tussen jongeren onderling.
- Bereid jongeren nog beter voor op zelfstandigheid, door met hen te zoeken naar woonruimte, hen financiële vaardigheden te leren en hen kennis te geven over bestaande ondersteuningsregelingen. Maak ze wegwijs in de sociale kaart (personen en plekken) waar jongeren na het verlaten van de residentiële plaatsing terecht kunnen met vragen, zowel bij ondersteunende volwassenen als bij (hulpverlenende) instanties.



1 Aanleiding





Alle Nederlandse kinderen moeten gelukkig, veilig en gezond kunnen opgroeien. Uit onderzoek van UNICEF blijkt dat kinderen in Nederland tot de gelukkigste van de wereld behoren.[1] Voor sommige kinderen is gelukkig opgroeien echter niet vanzelfsprekend: zij of hun opvoeders hebben aanvullende ondersteuning nodig.[2] Deze ondersteuning loopt van lichte ondersteuning, bijvoorbeeld een training of buddy, naar zwaardere ondersteuning, zoals intensieve ambulante begeleiding of uithuisplaatsing.

Eén van de meest intensieve vormen van ondersteuning is residentiële jeugdhulp. Dit is een vorm van hulpverlening waarbij kinderen of jongeren op vrijwillige of gedwongen basis, (tijdelijk) dag en nacht buiten hun eigen omgeving verblijven, onder meer in leefgroepen en behandelgroepen. Daarbij kan sprake zijn van een verblijf van een aantal dagen per week tot de hele week. Er bestaan diverse varianten van residentiële hulp: kamertraining, leefgroepen gericht op opvoeden en opgroeien, crisisopvang, behandelgroepen gericht op de behandeling van specifieke problemen en Jeugdzorg Plus (gesloten residentiële jeugdhulp).[3] Jaarlijks ontvangen in Nederland ruim 18.000 kinderen residentiële jeugdhulp.[2] Kinderen in de residentiële jeugdhulp kampen vaak met psychische gezondheids- en/of gedragsproblemen, daarnaast hebben zij regelmatig te maken gehad met stress en onveiligheid in hun thuissituatie. Hun verblijf heeft als doel zorg en bescherming te bieden en hen voor te bereiden op terugkeer naar hun ouders of zelfstandig wonen.[3] Ondanks de intensieve hulpverlening tijdens het verblijf in residentiële jeugdhulp blijken (jong) volwassenen die in de residentiële jeugdhulp hebben verbleven gemiddeld slechtere uitkomsten te hebben op het gebied van onderwijs, gezondheid, welzijn en inkomen dan (jong)volwassenen die hier niet verbleven.[4,5]

Jeugdformaat is onder meer aanbieder van residentiële jeugdhulp in de regio Haaglanden. In tabel 1 staat een overzicht van de verschillende typen residentiële voorzieningen die Jeugdformaat aanbiedt. In dit onderzoek staan de logeerhuizen (regulier, intensief en 16+) centraal. De logeerhuizen bieden jongeren een tijdelijke plek waar ze zich veilig en gezond kunnen ontwikkelen, waarbij participatie en zelfredzaamheid centraal staan. Per logeerhuis bestaat het team uit zeven tot negen pedagogische medewerkers, een gedragswetenschapper en een manager. Daarnaast ontvangen jongeren ambulante hulp van een jongerencoach. De jongerencoach heeft de regie: deze persoon plant en coördineert de hulpverlening in samenspraak met jongeren en hun ouders. De pedagogisch medewerker richt zich op het leefklimaat, de veiligheid en het toezicht op de groep, het dagritme en het begeleiden van jongeren bij de dagelijkse routine. De gedragswetenschapper heeft een adviserende rol. Hij of zij is beschikbaar voor consultatie en advies en kan indien nodig aanvullende diagnostiek en behandeling bieden. Het doel van de logeerhuizen is jongeren zo te begeleiden dat zij zo snel mogelijk kunnen terugkeren naar huis of zelfstandig verder kunnen opgroeien. De duur van een traject is maximaal een jaar, maar er is de mogelijkheid om dit te verlengen. De logeerhuizen zijn in principe bedoeld voor jongeren tot 18 jaar, maar verlengde jeugdhulp tot 23 jaar is mogelijk.

Tabel 1. Overzicht en beschrijving van de verschillende type residentiële verblijven van Jeugdformaat[6]

Type verblijf	Beschrijving	Praktisch
Regulier logeerhuis	De reguliere logeerhuizen zijn bedoeld voor jongeren (14-18 jaar) die (tijdelijk) niet thuis kunnen wonen. Ze ontvangen hier begeleiding en het normale leven kan zoveel mogelijk doorgaan. Er zijn altijd pedagogische medewerkers aanwezig hiervoor.	Jeugdformaat heeft 9 logeerhuizen. Elk logeerhuis heeft een gezamenlijke woonruimte (woonkamer, keuken en sanitair) en een kantoor voor de medewerkers. Er zijn per logeerhuis 8 tot 10 reguliere plekken waarvan 1 of 2 crisisplaatsen (voor max. 1 maand) en over alle logeerhuizen verspreid 3 noodbedden (max. 1 nacht).
Intensief logeerhuis	Een logeerhuis voor jongeren (14-18 jaar) die intensieve begeleiding nodig hebben wegens een licht verstandelijke beperking of gedragsproblemen. Ook hier is continu begeleiding aanwezig.	Jeugdformaat heeft 2 intensieve logeerhuizen, waarvan een speciaal voor jongeren met een licht verstandelijke beperking. Ook hier is een gezamenlijke woonruimte en kantoor aanwezig.
16+ logeerhuis	Het 16+ logeerhuis wordt ook wel begeleid wonen genoemd. Het is bedoeld voor jongeren (vanaf 16 jaar) die zich voorbereiden op zelfstandigheid of terugkeer naar hun ouders of netwerk. Er zijn geen groepsactiviteiten en jongeren dienen zelf te koken en naar school te gaan. Er zijn altijd pedagogisch medewerkers aanwezig.	Jeugdformaat heeft 3 groepen voor 16+. Er is een gezamenlijke leefruimte, maar jongeren verblijven zoveel mogelijk op hun eigen kamer. Er zijn in totaal 27 plekken.
Aanleunwoning	Een woning die verbonden is aan een logeerhuis. De jongeren (vanaf 16 jaar) wonen zelfstandig, maar naast een logeerhuis zodat ze aan kunnen kloppen bij de pedagogisch medewerker als ze vragen hebben.	Jeugdformaat heeft 3 aanleunwoningen, met elk plek voor vier jongeren.
HAT (huisvesting alleenstaanden en tweepersoonshuishoudens)	Studio's van Jeugdformaat, waar een jongere (vanaf 17 jaar) zelfstandig woont. De ondersteuning van een pedagogisch medewerker is op afspraak, die komt bijvoorbeeld 1 keer per week langs.	Jeugdformaat heeft 12 HAT studio's. Dit zijn zelfstandige woonruimtes.

Jeugdformaat werkt in de logeerhuizen onder andere met het sociaal-competentiemodel.[7] Dit model gaat er vanuit dat er voor elke levensfase bepaalde ontwikkelingstaken zijn die een kind dient te volbrengen om zich goed te kunnen ontwikkelen. De ontwikkelingstaken worden bepaald door de biologische, sociale en psychische ontwikkeling die kinderen doormaken en door de verwachtingen vanuit onze cultuur en maatschappij. Een persoon is competent wanneer hij of zij over voldoende vaardigheden beschikt om de ontwikkelingstaken uit te voeren. Risicofactoren in de omgeving of persoon kunnen de uitvoering ervan bemoeilijken. Denk hierbij aan armoede, mishandeling en cognitieve beperkingen, maar ook aan het opstapelen van ontwikkelingstaken die in een eerdere fase niet zijn volbracht. Beschermende factoren, zoals vertrouwde en steunende volwassenen of hoge intelligentie, kunnen tegenwicht bieden tegen de invloed van risicofactoren.

De hulpverlening binnen Jeugdformaat is er daarom op gericht om jongeren de vaardigheden te leren om hun ontwikkelingstaken uit te voeren en om risicofactoren te verminderen en beschermende factoren te vergroten.

Waar vroeger de leeftijd van achttien werd gezien als keerpunt van adolescent naar volwassene, spreken we tegenwoordig vaak van een tussenfase: de jongvolwassenheid. In deze fase worden de eerste beslissingen genomen voor het volwassen leven, zoals opleiding en werk, maar worden andere keuzes nog uitgesteld, zoals kinderen krijgen. Deze fase kan gebruikt worden om voor eventuele problemen uit de adolescentie, zoals schoolverzuim en crimineel gedrag, te compenseren.

Voor jongvolwassenen in de leeftijd van 18 tot 23 zijn er acht belangrijke ontwikkelingstaken[8]:

1. **Onderwijs of werk:** een opleiding afronden met een diploma/arbeidskwalificatie, een baan vinden, omgaan met collega's en je meerdere.
2. **Eigen woonsituatie:** zoeken van en zorg dragen voor een plek waar je goed kunt wonen, zorg dragen voor voldoende financiële middelen.
3. **Positie ten opzichte van gezin van herkomst**: vanuit zelfstandigheid contact met ouders en andere familieleden opnieuw vormgeven.
4. **Sociale contacten en vriendschappen**: contacten opbouwen en onderhouden, duurzame vriendschappen aangaan.
5. **Intimiteit en seksualiteit**: aangaan van en ervaring opdoen met (duurzame) relaties.
6. **Vrije tijd**: ondernemen van activiteiten in de vrije tijd en het zinvol en prettig doorbrengen van de tijd waarin er geen verplichtingen zijn.
7. **Gezondheid en uiterlijk**: zelfstandig zorg dragen voor een goede lichamelijke conditie, goede voeding en het inschatten en vermijden van risico's.
8. **Zelfredzaamheid**: de weg weten en voor jezelf opkomen ten aanzien van allerlei instanties en regels waarmee je als meerderjarige te maken krijgt.

Voor jongeren die op hun achttiende de residentiële jeugdhulp verlaten, zien we dat de fase van jongvolwassenheid er anders uit kan zien dan bij hun leeftijdsgenoten. Zij moeten sneller een overstap maken naar zelfstandigheid dan jongeren die bij hun ouders wonen, die gemiddeld met 24 jaar uit huis gaan. Ook zijn er vaker risicofactoren aanwezig, zoals het ontbreken van steun uit hun omgeving.[9] Jeugdformaat wil daarom graag weten hoe het met jongeren gaat die de logeerhuizen verlaten. Hebben zij voldoende vaardigheden om zich te redden in de maatschappij? Hoe competent vinden zij zichzelf? Wat is de bijdrage van de residentiële hulp aan hoe het nu met hen gaat? Waar lopen ze eventueel nog tegenaan? Met deze kennis kan Jeugdformaat de ondersteuning van jongeren tijdens en na afloop van hun verblijf in een logeerhuis verbeteren en deze jongeren de beste kans geven om gelukkig, veilig en gezond op te groeien.

De hoofdvraag van dit onderzoek is daarom: Wat is de competentiebeleving van jongeren na hulp met verblijf bij Jeugdformaat? Hierbij zijn twee deelvragen geformuleerd:

1. Hoe kijken jongeren naar hun eigen competentie op dit moment?
2. Wat is de bijdrage van de hulp met verblijf, inclusief eventuele nazorg, aan deze competentiebeleving van jongeren?

Leeswijzer

Hoofdstuk 2 bespreekt de opzet van het onderzoek, waarna in hoofdstuk 3 de resultaten aan bod komen. Tot slot komt hoofdstuk 4 tot conclusies en aanbevelingen.



2 Het onderzoek



Om de onderzoeksvraag te beantwoorden zijn jongeren geïnterviewd die in de afgelopen twee jaar een logeerhuis van Jeugdformaat hebben verlaten. Deze interviews zijn gehouden door tweedejaarsstudenten Social Work van De Haagse Hogeschool, in het kader van het vak HBO Skills-II. Jongeren die in de periode 1 juni 2019 tot 1 juni 2021 een logeerhuis van Jeugdformaat verlieten, in totaal 264 jongeren, zijn door Jeugdformaat benaderd voor deelname aan het onderzoek. Zij ontvingen informatie over het onderzoek en konden zich hiervoor aan- of afmelden. Jongeren die zich aanmeldden voor het onderzoek of niet binnen de aangegeven termijn hadden afgemeld, in totaal 136 jongeren, werden door de studenten telefonisch benaderd voor deelname. Uiteindelijk hebben 15 jongeren deelgenomen aan het interview. Onder hen zijn 10 cadeaukaarten verloot als dank voor hun deelname.

Elk interview begon met enkele algemene vragen over de jongere, zoals over hun leeftijd en de duur van hun verblijf in het logeerhuis. Vervolgens is per ontwikkelingstaak gevraagd hoe het op dat moment met de jongere gaat en hoe ze terugkijken op de begeleiding van Jeugdformaat op dit gebied. Als afsluiting zijn enkele overkoepelende vragen gesteld over hoe het in het algemeen op dat moment met hen gaat en hoe ze terugkijken op hun verblijf bij Jeugdformaat. Zie bijlage I voor de gehele interviewleidraad. De interviews zijn afgenomen in november en december 2021 en duurden ongeveer 60 minuten. De gesprekken zijn online of fysiek gehouden, afhankelijk van de wensen van de jongere.

Studenten hebben de gesprekken opgenomen en hier een transcript van gemaakt. Vervolgens hebben de onderzoekers deze transcripten kwalitatief geanalyseerd met behulp van reflectieve thematische analyse.[10] Per ontwikkelingstaak is het antwoord van de jongeren samengevat en de antwoorden van de jongeren zijn met elkaar vergeleken. Daarnaast was er oog voor nieuwe onderwerpen die in de interviews naar voren kwamen. De resultaten geven een overkoepelend beeld weer van de antwoorden van de jongeren.

3 Resultaten



In dit hoofdstuk worden de resultaten van de interviews met jongeren beschreven. Eerst geven we een korte beschrijving van de deelnemende jongeren en hun verblijf bij Jeugdformaat. Vervolgens gaan we in op de acht ontwikkelingstaken van het sociaal-competentiemodel. Per ontwikkelingstaak beschrijven we hoe het ging met jongeren ten tijde van het interview en hoe zij terugkijken op de begeleiding van Jeugdformaat. Elke ontwikkelingstaak sluiten we af met een korte conclusie. Tenslotte worden de antwoorden op de afsluitende vragen beschreven.

Beschrijving deelnemende jongeren

Vijftien jongeren zijn geïnterviewd, waarvan dertien meiden en twee jongens. Hun leeftijd varieerde van zestien tot twintig jaar (M = 19, SD = 1.07). Gemiddeld verbleven jongeren twee jaar in een logeerhuis en/of 16+ voorziening van Jeugdformaat. Het kortste verblijf was een crisisplaatsing van één week en het langste verblijf was zeven jaar (SD = 1.87). Zeven jongeren verbleven in een regulier of intensief logeerhuis, drie in een 16+ voorziening, drie in beide voorzieningen en voor twee jongeren was het onduidelijk in welke type voorziening ze hebben gewoond. Na het verblijf in een logeerhuis hebben acht jongeren nog andere zorg van Jeugdformaat ontvangen in de vorm van een aanleunwoning of HAT en/of ambulante begeleiding. Wanneer wordt gesproken van 'het verblijf bij Jeugdformaat', wordt gedoeld op hun verblijf in het logeerhuis, tenzij anders aangegeven.

Het merendeel van de jongeren (n = 10) zei dat de situatie bij hun ouders de reden was dat zij bij Jeugdformaat verbleven. Zij hadden thuis veel escalaties met hun (stief) ouder(s), waardoor de thuissituatie onveilig was. Psychische problemen van hun ouder waren hier volgens sommigen onderliggend aan. Twee jongeren woonden wegens eerdere problematiek in hun thuissituatie in een pleeggezin, maar ook deze situatie was voor hen niet houdbaar. Daarnaast verbleven twee jongeren (deels) wegens hun eigen problemen bij Jeugdformaat, namelijk wegens zelfmoordgedachten en ernstige gedragsproblemen. Bij één van hen waren deze eigen problemen in combinatie met ook ernstige mishandelingen thuis. Tenslotte is voor één jongere onbekend waarom hij of zij bij Jeugdformaat verbleef. Van alle jongeren zeiden vier dat zij gezien hun omstandigheden zelf gekozen hebben voor een verblijf bij Jeugdformaat.



3.1 Onderwijs en werk

Jongeren is gevraagd wat zij doen qua onderwijs en werk en hoe tevreden ze hierover zijn. Deze twee onderwerpen worden hieronder los besproken. Daarnaast is hen gevraagd hoe de begeleiding bij het volgen van onderwijs en/of het vinden van werk was tijdens hun verblijf in het logeerhuis van Jeugdformaat.

Onderwijs

Veertien jongeren volgden ten tijde van het interview een opleiding (zie tabel 2). Eén jongere was gestopt met haar opleiding, omdat ze financiële problemen had en de opleiding niet leuk vond. Ze wacht tot ze 21 is voor de instaptoets HBO.

Tabel 2. Niveau van de opleiding die jongeren volgden

Opleiding	Aantal
BBL entree*	1
MBO	10
MBO of HBO (onduidelijk)	1
HBO	1
WO	1

*Beroepsbegeleidende leerweg (BBL) entree is een opleiding voor jongeren zonder vooropleiding en bereidt hen voor op een baan of een opleiding op MBO niveau 2.

Tien jongeren waren overwegend tevreden over hoe het gaat op hun opleiding. Zij vinden de opleiding en/of de mogelijkheden die de opleiding biedt leuk, waren tevreden met hun resultaten en ontvingen goede ondersteuning. Enkelen zeiden hierna nog door te willen leren. Ondanks deze tevredenheid ervoeren jongeren ook uitdagingen. Drie jongeren hadden hiervoor tijdelijk geen onderwijs gevolgd en vonden het weer wennen om volledig naar school te gaan. Daarnaast hadden enkele jongeren last van problemen met hun doorzettingsvermogen of psychische klachten.

> *"Ik ben blij met de opleiding die ik volg en het toekomstperspectief daarvan. (...) Ik krijg een behandeling voor depressie, wat het voor mij moeilijk maakt om dagelijkse activiteiten te doen, zoals in het openbaar te zijn en gebruik te maken van het OV. Daardoor ging ik niet altijd naar school. In overleg met mijn school volg ik online lessen. Zo heb ik meer rust en ervaar ik minder prikkels. In het begin was het lastig, nu is dat minder." Suze*[1]

Vier jongeren waren overwegend ontevreden over hoe het gaat op hun opleiding. Twee van hen vonden het niveau van hun opleiding te laag en wilden hierna graag een stap hoger. Daarnaast ervoer één jongere wegens een depressie veel moeite met naar school gaan. De vierde jongere had veel moeite met de grote hoeveelheid online lessen en het daardoor ontbreken van contact met studiegenoten. Desondanks waren deze jongeren succesvol in hun opleiding.

Werk

Twaalf jongeren hadden een (bij)baan toen zij geïnterviewd werden, waarvan het overgrote deel in de horeca. Enkelen hadden ook een bijbaan die aansloot bij hun studie, zoals bijles geven in wiskunde en grafisch vormgeven. Drie jongeren hadden ten tijde van het interview geen bijbaan: één was wel al aangenomen maar nog niet begonnen, één was werkzoekende en één kon wegens traumabehandeling op dit moment niet werken naast haar opleiding.

Slechts een jongere was ontevreden over zijn/haar werk, omdat dit vooral in de weekenden was en erg zwaar. De overige jongeren vonden hun werk leuk en waren tevreden over hun prestaties en inkomen. De enige uitdaging voor jongeren was dat zij het zwaar vonden om werk en studie te combineren.

Begeleiding Jeugdformaat

De meeste jongeren vonden de ondersteuning van Jeugdformaat bij het volgen van een opleiding en het vinden van werk goed. Begeleiders maakten jongeren wakker als ze naar school moesten, hielpen met leren en motivatiebrieven schrijven en vroegen hoe het ging. Dit werd ondersteund door een whiteboard waarop zij hun weekschema moesten bijhouden, zodat begeleiders wisten wat hun planning was. Als jongeren niet naar school gingen, werd dit doorgegeven aan hun ouders. Er waren ook enkele kritische geluiden. Zo noemde een jongere dat het soms afhing van welke begeleider er was: de een hielp beter dan de ander. Een ander zei dat hulp vanuit begeleiders afwezig was en dat school haar meer heeft geholpen.

Een terugkerend thema was de mate waarin begeleiders controleerden hoe het ging op school en werk. Ten eerste verschilde dit tussen logeerhuizen en 16+ voorzieningen, waarbij in de laatste de controle veel minder was. Jongeren die in beide voorzieningen hebben gewoond vonden dit ook een logische stap naar meer zelfstandigheid. Ten tweede ervoeren jongeren de mate van controle anders. Een deel van de geïnterviewde jongeren had gewild dat begeleiders ze meer onder druk hadden gezet om het goed te doen, bijvoorbeeld door Magister bij te houden.

> *"Ze hielpen me altijd als ik zei dat ik hulp nodig had of met overhoren of leren. [Wat had Jeugdformaat beter kunnen doen om jou beter te leren omgaan met school en werk?] Uhm, ik denk dat als ze mijn Magister bij zouden houden, dan zou ik meer de druk krijgen dat ik meer mijn huiswerk moet maken of dat als ik een slecht cijfer heb ofzo." Claire*

Een andere deel gaf aan dat het dermate goed ging met hun school of opleiding, dat begeleiders hier ook weinig mee hoefden te helpen. Dit vertrouwen en deze individuele afstemming vonden ze prettig, maar zij wilden wel met begeleiders over school en werk praten. Tenslotte was er een jongere ontevreden over de begeleiding, omdat hij de begeleiders juist te controlerend vond.

Conclusie

Aangezien bijna alle jongeren een opleiding volgen en een (bij)baan hebben en de tevredenheid hierover ook hoog is, kan geconcludeerd worden dat het goed gaat op dit gebied met de geïnterviewde jongeren. Dat neemt niet weg dat

1 In dit rapport zijn alle genoemde namen van geciteerde jongeren gefingeerd.



jongeren nog uitdagingen ervaren en nog willen groeien. Zo vonden twee jongeren het niveau van hun opleiding te laag en wilden enkele anderen ook nog doorstuderen. Andere aandachtspunten zijn het ritme van onderwijs oppakken na een periode van geen onderwijs en het omgaan met persoonlijke problematiek.

Jongeren ervoeren de ondersteuning door Jeugdformaat tijdens hun verblijf overwegend als positief. Wel meenden zij dat de mate van controle die jongeren nodig hebben, verschilde en daarom afgestemd moet zijn op de individuele behoeften. Een ander aandachtspunt is om jongeren op een passend niveau naar school te laten gaan en hen manieren te leren om op school met eventuele persoonlijke problemen om te gaan.

3.2 Woonsituatie

Met betrekking tot de woonsituatie van jongeren zijn drie onderwerpen aan bod gekomen: hun huidige woning, hun bijdrage aan het huishouden en hun omgang met geld. Voor elk onderwerp wordt hieronder besproken wat de situatie was van jongeren en hoe tevreden ze hierover waren. Daarnaast is gevraagd naar de begeleiding van Jeugdformaat bij het vinden van woonruimte en omgaan met kwesties rond het wonen.

Woning

Jongeren hadden verschillende woonsituaties ten tijde van het interview: twee woonden in een voorziening voor begeleid wonen, vier woonden bij hun ouder(s), vijf woonden met huisgenoten en vier woonden zelfstandig.

De meeste jongeren (*n* = 12) waren overwegend tevreden over hun woonsituatie, omdat zij ofwel de juiste begeleiding kregen van hun ouders of hulpverleners ofwel omdat ze de vrijheid van zelfstandig wonen prettig vonden. Andere positieve aspecten waren een laag aantal huisgenoten, centrale ligging en genoeg ruimte. Toch plaatsten deze tevreden jongeren enkele kanttekeningen bij hun huidige woonsituatie. Zo wilde één jongere het liefst op zichzelf wonen, waar een andere het juist prettig had gevonden om nog thuis te wonen. Daarnaast was er een jongere die per dag drie uur moest reizen voor haar studie.

Drie jongeren waren om uiteenlopende redenen ontevreden. Een jongere had van de IND gehoord dat zij terug moet naar haar land van herkomst. Een andere jongere woonde nog begeleid, maar vond zichzelf klaar voor meer zelfstandigheid en verantwoordelijkheid. De laatste jongere woonde in een chaotisch huis met huisgenoten en was op zoek naar iets anders.

Huishouden

Jongeren varieerden in hoe tevreden ze waren over hun bijdrage aan het huishouden, zoals schoonmaken, de was doen, boodschappen doen en koken. Drie jongeren waren geheel tevreden hierover. Elf jongeren waren redelijk tevreden, maar benoemden dat zij zich ook nog konden ontwikkelen op dit gebied. Dit kon om specifieke taken gaan, zoals schoonmaken en opruimen, of afhankelijk zijn van de situatie, waarbij drukte en stress als redenen werden genoemd om het huishouden soms minder goed op orde te hebben. Twee jongeren gaven daarnaast aan dat ze het niet heel belangrijk vinden dat het super schoon is en twee andere gaven aan hun ouders wel meer te willen helpen. Tenslotte was één jongere ontevreden over haar bijdrage aan het huishouden. Wegens haar chaotische woonsituatie was ze weinig thuis en was het daarom erg vies.

> *"Ik ben een beetje degene die de draad vasthoud: dingen moeten schoongemaakt worden, er moeten boodschappen gedaan worden, elke ochtend wil ik dat de woonkamer netjes is. Dit en dit moet worden gedaan. Dus daar ben ik wel trots op van mezelf."*
> *Aimée*

Omgaan met geld

Het laatste thema waarnaar gevraagd werd bij de woonsituatie is hoe goed jongeren omgaan met geld. Zes jongeren zijn hier overwegend positief over. Zij vonden zichzelf redelijk verantwoordelijk, hadden geen schulden en hebben veel geleerd over omgaan met geld. Zij zijn zich echter ook bewust dat ze soms te veel geld uitgeven en onvoldoende spaargeld hebben of kunnen opbouwen. De overige jongeren waren negatiever. Zij gaven onder andere aan nooit geleerd te hebben om met geld om te gaan, geld te snel uit te geven aan onbelangrijke zaken of niet rond te kunnen komen van hun inkomen. Zoals eerder genoemd moest één jongere haar studie stoppen wegens financiële problemen. Daarnaast staat één jongere onder bewind van haar vader.

Begeleiding Jeugdformaat

De begeleiding van Jeugdformaat rondom de woonsituatie speelde op verschillende gebieden. Er waren huisregels waar jongeren zich aan moesten houden, er werd hulp geboden bij het leren van vaardigheden voor zelfstandig wonen en er werd met jongeren gekeken naar waar zij konden wonen na afsluiten van de hulp van Jeugdformaat. Jongeren varieerden in hun beleving van deze ondersteuning. Waar velen de regels en ondersteuning als prettig hebben ervaren, waren er ook jongeren die de begeleiding te beperkt vonden en zich onvoldoende voorbereid voelden op zelfstandigheid.

Twaalf jongeren benoemden de huisregels die er waren in het logeerhuis of de 16+ voorziening. Het schoonmaken van de kamer moest wekelijks gebeuren en werd gecontroleerd door begeleiders. Daarnaast waren zij verantwoordelijk voor het schoonmaken en -houden van gemeenschappelijke ruimtes zoals douches en de keuken. Hoewel het schoonmaken van de eigen kamer voor de meesten geen probleem was, vond een aantal jongeren de algemene ruimtes door toedoen van anderen erg vies. Een andere veelgenoemde regel was dat jongeren in logeerhuizen tijden hadden waarop ze thuis moesten zijn en naar hun kamer moesten, wat in overleg met ouders bepaald werd. In een 16+ voorziening hadden jongeren zelf een sleutel. Jongeren waren hier tevreden over.

Jongeren hebben tijdens hun verblijf verschillende vaardigheden ontwikkeld of hadden deze graag ontwikkeld. Ten eerste ontwikkelden zij vaardigheden rond het schoonmaken van hun woonruimte. Enkele jongeren kregen hier hulp bij en hebben hiervan geleerd. Anderen benoemden expliciet dat zij hierin niets meer hoefden te leren en weer anderen gaven aan dat zij juist meer begeleiding en uitleg over schoonmaken hadden gewenst. Een tweede vaardigheid was omgaan met geld. Drie jongeren vonden dat hier onvoldoende aandacht aan was besteed, terwijl dit wel een leerdoel voor hen was. Vijf jongeren benoemden dat zij hierin wel geholpen waren, waarbij drie het voorbeeld gaven van maaltijdgeld. Zij kregen € 3,50 per avond om zelf eten te koken en leerden zo maaltijden budgetteren. Dit was volgens hen wel krap. Eén kreeg dit geld niet meer tegen het einde van zijn verblijf, waardoor hij meer moest werken of andere dingen moest laten. Het leren koken is de derde vaardigheid die werd benoemd. Sommige jongeren hebben dit wel geleerd tijdens hun verblijf en andere niet. Ook benoemden een aantal jongeren in het algemeen dat zij prettige en behulpzame gesprekken hadden met begeleiders. Zij luisterden, droegen oplossingen aan en begrepen jongeren.

Als laatste noemden zeven jongeren nog de hulp rondom het vinden van een woning na hun verblijf bij Jeugdformaat. Vier jongeren voelden zich hierbij goed geholpen, waarvan twee noemden dat zij ingeloot zijn voor sociale huurwoningen die speciaal voor jongeren van Jeugdformaat beschikbaar worden gesteld. De drie andere jongeren waren echter ontevreden, omdat zij niet werden geholpen met het vinden van woonruimte. Zij hebben zelf een woning moeten regelen of tijdelijk bij vrienden geslapen. Gezien de huidige woningmarkt noemde één van hen dat er eerder in het traject gekeken moet worden naar een vervolgwoning.



Conclusie

De meeste jongeren zijn tevreden met waar ze nu wonen en redelijk tevreden met hun huishoudelijke vaardigheden. De uiteenlopende woonsituaties suggereren dat er niet één beste vervolgplek is, maar dat samen met jongeren en eventueel hun gezin gekeken kan worden wat het beste past. Op het gebied van vaardigheden valt op dat met name de financiën voor veel jongeren nog een leerpunt zijn. De conclusie is daarom dat het overwegend goed gaat met het onderhouden van hun woonsituatie door de jongeren, maar dat de omgang met financiën nog verdere aandacht vraagt om te voorkomen dat hier in de toekomst problemen mee ontstaan.

De begeleiding door Jeugdformaat is erg wisselend ervaren. Waar de meesten zich wel konden vinden in de huisregels, werd de mate van ondersteuning door de ene jongere positiever ervaren dan de andere. Sommigen waren heel positief over de begeleiding die ze hierbij hebben ervaren, terwijl anderen de begeleiding juist vonden ontbreken. Hierin lijkt individuele afstemming belangrijk. Aangezien jongeren na hun verblijf problemen ervaren met het omgaan met hun financiën, zou het aanleren van deze vaardigheden meer aandacht kunnen krijgen tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat. Daarnaast zou hierop nazorg aangeboden kunnen worden, aangezien financiën een grotere rol spelen wanneer jongeren zelfstandig wonen. Tenslotte is ondersteuning bij het vinden van zelfstandige woonruimte een aandachtspunt.

3.3 Positie ten opzichte van gezin van herkomst

Jongeren is gevraagd hoe ze het contact met hun familie beleven en hoe tevreden ze hierover zijn. Tabel 3 geeft weer met welke familieleden jongeren goed contact hebben, met wie het contact lastig verloopt en met wie ze weinig tot geen contact hebben. Jongeren hadden het beste contact met hun broers en zussen, gevolgd door hun moeder, bredere familie en tenslotte vader. In het contact met ouders valt op dat slechts vier jongeren een goede relatie hebben met beide ouders. Daarentegen hebben zeven jongeren met één ouder een goede relatie en hebben vier jongeren met beide ouders een lastige of afwezige relatie.

Tabel 3. Overzicht van met welke familieleden jongeren contact hebben en de kwaliteit hiervan

Wie	Goed contact	Lastig contact	Geen/weinig contact
Moeder	8	3	4
Vader	6	5	4
Broers/zussen*	9	2	2
Bredere familie*	7	0	1

*Jongeren konden de relatie met verschillende personen verschillend evalueren, waardoor jongeren meerdere keren hierin meegeteld konden worden. Ook was het mogelijk dat jongeren geen broers/zussen of bredere familie hadden of benoemden. Onder bredere familie worden opa's, oma's, ooms, tantes, neven en nichten verstaan.

De relaties die jongeren kenmerkten als 'goed contact' werden door hen beschreven als accepterend, begripvol en ondersteunend. Ze kunnen goed met elkaar praten, hoewel zij niet altijd alle geheimen en gevoelens delen. Veel jongeren geven ook aan dat er een duidelijke groei is geweest in het contact. Waar dit eerst minder goed was, kunnen zij of het familielid zich nu beter in de ander verplaatsen en rekening houden met die persoon. Een goede relatie kan betekenen dat ze elkaar vaak zien en spreken, maar dit is niet voor alle jongeren het geval. Zo hebben enkele jongeren juist goed contact met familie die in het buitenland woont of vinden ze het juist prettig als ze een ouder maar eens in de zoveel weken zien. Ook betekent een goede relatie voor jongeren niet dat er nooit frictie is: ze kunnen soms nog wel ruzie met elkaar maken.

> *"Vroeger was het niet een goede band. Onze visie op het leven verschilt sterk van elkaar. Mijn familie is Moslim en ik niet. Ik bezoek vaak feestjes, wat ze ook niet fijn vinden. Nu steunen ze mij en accepteren mij hoe ik ben. Dat komt omdat mijn ouders in therapie zijn gegaan en het meer vanuit mijn kant kunnen zien." Suze*

Familieleden waarmee jongeren lastig contact hebben, beschreven ze als instabiel, conflictueus en op de achtergrond. Ze konden onvoldoende op hen terugvallen, hadden regelmatig ruzie met hen en/of er was weinig wederzijds begrip. Een deel van de jongeren heeft geaccepteerd dat deze relaties niet goed zijn, waar anderen aangaven dit jammer te vinden. Tenslotte waren er jongeren die met (een deel van) hun familie geen of weinig contact hadden. Dit kwam omdat een ouder overleden was of omdat de jongere of ouder het contact verbroken had. Het verbreken van het contact was het gevolg van vervelende gebeurtenissen die plaats hadden gevonden voordat de jongere in het logeerhuis terecht was gekomen. Al deze jongeren zeiden dat ze de afwezigheid van het contact geaccepteerd hebben.

> *"Sommige ouders moeten gewoon geen ouders worden. Kort maar krachtig. En die ouders heb ik. En dat is niet erg, daar kunnen ze ook niks aan doen. En ja, daarom heb ik het contact met heel mijn familie, iedereen, verbroken." Maria*

Begeleiding Jeugdformaat

De begeleiding door Jeugdformaat bij het contact onderhouden met hun familie is door vijf jongeren als positief ervaren, door vier als negatief of ontbrekend en zes jongeren benoemden zowel positieve als negatieve aspecten aan deze begeleiding. Jongeren waren tevreden wanneer begeleiders het contact met hun ouders en familie stimuleerden en ze prettige gesprekken met begeleiders konden voeren over deze contactmomenten. Deze gesprekken hielpen hen erover te kunnen praten als het contact niet goed was gegaan en met het vergroten van hun begrip over de beweegredenen en karakters van hun ouders. Een aantal jongeren hebben tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat ook contacten hersteld die ze eerder verloren waren. Jongeren waren daarnaast tevreden als er op een prettige manier begeleiding werd geboden tijdens contactmomenten, zoals inspringen als de communicatie niet goed verliep of inzien dat ouders niet eerlijk waren of manipuleerden. Tenslotte vonden jongeren het prettig als hun wensen om geen contact met hun ouders te hebben werden gerespecteerd.

> *"Toen ik net bij Jeugdformaat kwam, moest ik natuurlijk gesprekken met hun met mijn vader erbij. Op het moment dat mijn vader bij het gesprek zat, dissocieerde ik: ik hoorde niks meer, er kwam niks uit me en ik kon geen antwoord geven op de simpelste vragen. Mijn vader is heel erg een charmeur, dus hij maakt alles veel mooier dan het is. In het begin geloofden ze mij niet, maar er was een begeleider die daar doorheen prikte. Die ging het onderzoeken en achterhalen en uiteindelijk kwam het ook naar buiten dat mijn vader aan het liegen was. Daarmee hebben ze me echt geholpen." Sophie*

Jongeren die ontevreden waren over de begeleiding van Jeugdformaat noemden als voornaamste reden dat er niet naar hen werd geluisterd. Zij werden gedwongen contact te onderhouden met hun ouders terwijl ze dat niet wilden of wanneer er dingen misliepen werd het standpunt van hun ouders wel geloofd en dat van hen niet. Eén jongere noemde daarnaast dat haar ouders meer betrokken hadden kunnen worden bij de hulpverlening, omdat er nu alleen tijdens bezoeken enige betrokkenheid was.

> *"Heel lang hebben ze gezegd dat ik moet praten met mijn moeder. Elke week werd je met je ouder in een kamer gezet om erover te praten. Dat vind ik echt Nederlandse mentaliteit: praten, praten, praten. Dat gaat niet werken. (Interviewer: Wat hadden ze denk je beter kunnen doen?). Ik denk meer verdiepen in buitenlandse culturen. Mijn moeder heeft me opgevoed hoe ze het zelf gewend is. Je kan als hulpverlener dan niet de opvoeding helemaal veranderen." Anniek*

Bij de zes jongeren die zowel positieve als negatieve ervaringen benoemden met de begeleiding, kwamen dezelfde punten naar voren als hierboven beschreven. De positieve aspecten waren het ondersteuning bieden in het contact en prettige gespreken met begeleiders. De negatieve aspecten waren dat ouders wel en jongeren niet geloofd werden en dat zij verplicht werden tot bepaalde contacten. Bij deze jongeren kwam het vaak voor dat de begeleiding bij het ene deel van de familie wel goed liep, maar bij het andere deel niet.

Conclusie

Uit de verhalen van jongeren blijkt hoe ingewikkeld de relaties met hun ouders en familie zijn. Het merendeel heeft met tenminste één ouder slecht of weinig contact, waardoor ze ook niet op hen kunnen terugvallen. Hoewel een deel van de jongeren aangeeft dat dit ook beter is, roept dit wel de vraag op of er andere volwassenen zijn die deze rol op zich nemen. Gelukkig hebben ook veel jongeren wel goed contact met tenminste één ouder.

Dat het contact met ouders en familie lastig is, blijkt ook uit wat jongeren schetsen over de begeleiding van Jeugdformaat. Of de begeleiding nu positief of negatief werd ervaren, alle jongeren hadden hulp nodig bij het vormgeven van deze relaties. Prettige hulp bestaat voor jongeren uit supervisie bij contactmomenten, goede gesprekken met begeleiders over hoe het contact verliep en het stimuleren van contacten met familie, indien passend ook met het bredere sociale netwerk. Knelpunt voor jongeren – en tevens uitdaging voor Jeugdformaat - is wanneer jongeren geen contact willen met hun ouders of zij en hun ouders anders naar situaties kijken. Jongeren werden hierin voor hun gevoel te weinig geloofd en gevolgd. Daarentegen heeft Jeugdformaat ook de verplichting om ouders te betrekken tot de jongere zestien jaar is en is een goede relatie met ouders een belangrijk speerpunt voor de hulpverlening. Dit vraagt van Jeugdformaat om meervoudige partijdigheid uit te stralen en een goede balans te vinden tussen het stimuleren van contacten en accepteren dat dit soms niet wenselijk is. Daarnaast kan het helpen als begeleiders gesprekken voeren met jongeren over de beweegredenen van hen en hun ouders, om jongeren zo te helpen eventuele verschillen te overbruggen of het onderlinge begrip te vergroten. Wanneer ouders voor jongeren niet de stabiele factor kunnen zijn, is het belangrijk dat er andere stabiele volwassenen worden gevonden die deze rol kunnen invullen (beschikbaar zijn en steun kunnen bieden), zodat jongeren iemand hebben om op terug te vallen wanneer zij niet langer in een voorziening van Jeugdformaat verblijven.



3.4 Sociale contacten en vriendschappen

Jongeren is gevraagd hoe hun vriendenkring eruit ziet en hoe tevreden ze hierover zijn. Op het moment van het interview hadden acht jongeren een bescheiden maar hechte vriendenkring. Vaak kenden ze deze vrienden van één of twee specifieke settingen, zoals school of hobby. Zes jongeren hadden een grote vriendenkring, waarbij sommige vrienden wel dichterbij stonden dan anderen. Deze vrienden kenden zij uit meerdere settingen, waarbij school, werk en huisgenoten veel werden genoemd. Eén jongere gaf aan geen vrienden te hebben op dit moment wegens haar persoonlijke situatie. Helaas werd in het interview niet duidelijk wat deze situatie precies inhield. Deze jongere was ook de enige die aangaf ontevreden te zijn over haar vriendenkring. Twee anderen waren niet ontevreden, maar vonden wel dat er ruimte voor verbetering was. Eén van hen wilde graag meer vriendschappen. De ander zei vrienden op afstand te houden en niet altijd beschikbaar te zijn, omdat ze wegens haar verleden het moeilijk vindt om zich te hechten en om mensen te vertrouwen. Dit zou ze graag verbeteren. De overige twaalf jongeren waren overwegend tevreden over hun vriendschappen. Zij kunnen goed met hun vrienden praten en kunnen bij hen terecht, er is wederzijds begrip en vertrouwen, en ze doen leuke dingen met elkaar. Een aantal stelde specifiek dat het prettig is dat vrienden er rekening mee houden dat zij soms wat gevoeliger zijn of het soms lastig kunnen vinden om contact te onderhouden. Twee jongeren zeiden dat zij ook vrienden hebben die niet altijd een goede invloed op hen hebben, omdat zij in aanraking komen met de politie of elk weekend feesten en daarbij drugs gebruiken. Zij probeerden deze vriendschappen wat meer op afstand te houden, maar lijken hierin nog zoekende.



Begeleiding Jeugdformaat

In de terugblikken van jongeren op de begeleiding van Jeugdformaat bij het onderhouden van hun vriendschappen kwamen drie onderwerpen aan bod. Ten eerste hoe tevreden jongeren waren over de begeleiding. Daarnaast bespraken jongeren de regels die er op de groep waren en het aangaan van vriendschappen binnen de groep.

Acht jongeren waren ontevreden over de begeleiding van Jeugdformaat bij het onderhouden van hun vriendschappen. Dit was vooral omdat hier volgens jongeren geen aandacht aan werd besteed, terwijl ze wel hadden verwacht dat begeleiders interesse zouden tonen in hun vriendschappen en hun sociale vaardigheden zouden stimuleren. Daarnaast zeiden enkele jongeren dat contact met bepaalde vrienden verboden werd, omdat zij een negatieve invloed zouden hebben. Twee jongeren zagen zowel positieve als negatieve punten in de begeleiding van Jeugdformaat. Begeleiders waren vriendelijk tegen hun vrienden en stimuleerden contacten buiten de groep, maar besteedden geen aandacht aan het kunnen onderhouden van (verre) vriendschappen. Tenslotte waren er vijf jongeren geheel tevreden over de begeleiding. Drie van hen gaven aan dat de begeleiding er niet was, maar dit was gezien hun sterke vriendenkring en sociale vaardigheden ook niet nodig. Wel gaf één van hen aan dat begeleiders haar aanspoorde om vriendschappen te onderhouden, omdat 'je netwerk voor altijd is'. De andere twee tevreden jongeren hebben belangrijke lessen geleerd tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat over wie echte vrienden zijn en over het belang van jezelf prioriteren.

Jongeren benoemden een aantal verschillende regels rondom vriendschappen op de groep. Zo mochten vrienden langskomen op de groep, wat jongeren prettig vonden. Desondanks zeiden sommige jongeren vrienden liever niet langs te laten komen, omdat ze zich schaamden voor waar ze woonden. Daarnaast vonden ze het goed dat vrienden hun ID moesten laten zien en dat er enige controle was op wie er binnen kwam. Jongeren hadden met een aantal regels meer moeite. Zo vonden ze het jammer dat er niet meer dan twee vrienden tegelijk op bezoek mochten komen en dat vrienden die van ver moesten komen niet konden blijven slapen. Zoals hierboven genoemd kon contact met bepaalde vrienden ook verboden worden; dit werd dan afgestemd met ouders. Tenslotte zei één jongere dat was afgesproken dat begeleiders zouden controleren of zij bij vrienden was aangekomen, maar dit gebeurde niet.

Jongeren vertelden tenslotte over het sluiten van vriendschappen op de groep. Dit vonden alle jongeren die hier iets over zeiden geen goed idee, ondanks dat enkele wel vrienden aan de groep hebben overgehouden. Ze zeiden dat de jongeren waar zij mee woonden allerlei problemen hadden en dat ze daarin niet meenomen wilden worden. Het deed de sfeer ook niet goed als jongeren onderling al hun problemen gingen bespreken. Daarnaast zeiden jongeren dat het soms voelde alsof er vriendschappen ontstonden omdat ze veel tijd met elkaar doorbrachten, maar deze bleken niet langdurig.

> *"Ik had wel redelijk wat vrienden gemaakt. Persoonlijk vind ik het niet handig om zo diep bevriend te zijn met hen. Want in jongerenhuizen heeft iedereen problemen en zodra je jouw problemen met iedereen gaat bespreken dan voelt het huis een beetje negatief aan." Naomi*

Conclusie

Op één jongere na waren de jongeren overwegend tevreden over hun kleine of grote vriendenkring ten tijde van het interview. Specifiek voor jongeren met een hulpverleningsgeschiedenis lijkt het belangrijk dat vrienden begrip hebben voor hun situatie en de invloed die dit op hen heeft. Daarnaast zijn enkele jongeren nog zoekende naar welke vrienden wel en geen goede invloed op hen hebben.

De ondersteuning door Jeugdformaat bij het onderhouden van vriendschappen is wisselend ervaren, waarbij het ontbreken van ondersteuning op dit gebied het meest is genoemd. Sommigen vonden dit prima. Anderen hadden verwacht dat begeleiders hen zouden ondersteunen in het aangaan en onderhouden van vriendschappen en hun sociale vaardigheden zouden stimuleren. Een deel van de regels op de groep ondersteunde jongeren in het onderhouden van hun vriendschappen, zoals dat vrienden langs mochten komen. Andere regels werkten juist averechts volgens jongeren, omdat vrienden bijvoorbeeld niet mochten logeren als ze van ver kwamen. Tenslotte zeiden jongeren dat ze het niet verstandig vonden om vriendschappen op de groep te sluiten. Geconcludeerd wordt daarom dat het belangrijk is voor Jeugdformaat om jongeren in staat te stellen vriendschappen buiten de groep zo goed mogelijk te onderhouden en aandacht te hebben voor het aanleren van sociale vaardigheden. Ondanks het gemis dat jongeren hierin hebben ervaren, hebben de meeste nu de gewenste vrienden om zich heen.

3.5 Intimiteit en seksualiteit

Jongeren is gevraagd hoe tevreden zij op dat moment waren op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Zes jongeren waren hier op dat moment niet mee bezig en vonden dat prima. Dit kwam omdat zij eerst nog aan zichzelf wilden werken of (nog) geen behoefte hadden aan een relatie. Eén van deze jongeren zei dat het lastig is om relaties op te bouwen als iemand niet hetzelfde heeft meegemaakt in het leven, omdat het voor een ander moeilijk te begrijpen is. Vijf jongeren waren tevreden op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Enkelen omdat zij een stabiele relatie hadden, anderen omdat zij goed in staat zijn hun grenzen aan te geven. Eén jongere was ontevreden op dit gebied, omdat zij vroeger problemen heeft gehad met voormalige partners. Drie jongeren wilden geen antwoord geven op deze vragen.

Begeleiding Jeugdformaat

Jongeren is gevraagd hoe zij de begeleiding ervoeren op het gebied van intimiteit en seksualiteit tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat. Jongeren verschilden in de mate waarin zij behoefte hadden aan begeleiding, in de begeleiding die ze hebben ontvangen en in hun beleving van de huisregels rondom intimiteit en seksualiteit.

Het merendeel van de jongeren zei geen behoefte te hebben gehad aan begeleiding door Jeugdformaat op dit gebied. Zij hadden geen relatie op dat moment of hadden al voldoende informatie hierover. Daarnaast geeft een enkeling aan dat dit een '*awkward*' gespreksonderwerp is met begeleiders, omdat zij toch wat verder van hen afstaan. Enkele jongeren vonden de mate waarin er aandacht werd gegeven aan intimiteit en seksualiteit voldoende. Tenslotte gaf één jongere aan dat er meer aandacht had kunnen zijn voor hoe zij omging met intimiteit en seksualiteit:

> *"Ik heb heel veel last van hechtingsproblemen en dat weten zij ook. Dat hadden ze me wel wat duidelijker kunnen zeggen. (...) Ik vind het heel lastig om mensen te vertrouwen. Toen nog veel meer dan nu. Ik vond het lastig om te zeggen hoe ik me voelde, of wat er in mijn hoofd speelde, of wanneer er iets aan de hand was. Misschien dat ze het daar iets meer over hadden kunnen hebben." Kira*

Vier jongeren hebben geen begeleiding van Jeugdformaat ontvangen op het gebied van intimiteit en seksualiteit. Er werd hoogstens eens naar gevraagd, maar niet verder op ingegaan. Eén van hen gaf aan dat er meer aandacht aan dit onderwerp besteed mocht worden, zodat het een makkelijker onderwerp wordt om over te praten. Vier jongeren hebben individuele begeleiding ontvangen. Zij hadden gesprekken met een begeleider over hun relatie, anticonceptie en hoe het met ze ging op dat gebied. Zij konden bij begeleiders terecht met vragen, maar jongeren waren hier wel terughoudend in en waardeerden dat ze hierin privacy kregen. Een jongere die geen individuele begeleiding had ontvangen, had graag meer individuele begeleiding gehad hierbij. Drie jongeren hebben in een groepssetting begeleiding ontvangen op dit gebied. Er waren voorlichtingsmomenten op de groep, bijvoorbeeld tijdens het eten als er veel jongeren aanwezig waren. Er werden dan dingen uitgelegd, maar er werd ook besproken hoe jongeren tegen bepaalde dingen aankijken. Eén jongere die geen groepsbegeleiding had ontvangen, gaf aan dat dit voor sommige jongeren wel wenselijk zou zijn.

"Er was één begeleider die was er heel enthousiast over. Die was ook 'hoofd van seksualiteit'. Zo noemde ze zichzelf, ze vond het helemaal leuk. En er zijn ook voorlichtingen geweest en dat heette dan seks en pizza. (...) Dan gingen ze naar een bepaald bedrijf toe en daar kregen ze voorlichting, maar om de jongeren mee te krijgen zeiden ze dat er pizza was." Priscilla

Er waren volgens de jongeren verschillende regels rondom intimiteit en seksualiteit op de groep. Zo mocht een vriend of vriendin op bezoek komen op de groep als ouders dit goed vonden. De deur moest dan wel openblijven, maar dit werd volgens een jongere nooit gecontroleerd. Daarnaast werden relaties op de groep verboden of sterk afgeraden. Jongeren vonden dit een goede regel, omdat dit vaak geen gezonde relaties zijn. Desondanks zeggen meerdere jongeren dat er op hun groep onderlinge (seksuele) relaties waren, omdat de controle van begeleiders volgens hen tekort schoot. In het ernstigste geval moest een jongere naar een moeder-kind-huis, omdat zij zwanger was geraakt. Daarentegen noemt een andere jongere dat Jeugdformaat bij een relatie binnen de groep wel goed heeft gehandeld, door deze jongeren op aparte groepen te plaatsen.

Conclusie

De eigen seksualiteit en hun intieme relaties zijn voor veel jongeren lastig onderwerpen om te bespreken, zowel met een interviewer als met begeleiders op de groep. Desalniettemin waren jongeren redelijk tevreden op dit gebied en hebben ze een inkijk gegeven in hoe er tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat met dit onderwerp omgegaan is.



In deze terugblikken bleken er verschillen te bestaan tussen jongeren die geen, individuele en groepsbegeleiding hebben ontvangen. Jongeren hadden ook vaak een voorkeur voor het een of het ander, waardoor het aan te raden is om beide vormen van begeleiding op dit gebied aan te bieden: zowel individueel met een mentor of begeleider die een goede band heeft met de jongere, als meer anoniem in een groepssetting. Bovendien signaleerden de jongeren dat het toezicht op intimiteit op de groep in veel gevallen scherper kan, zodat vervelende situaties voorkomen kunnen worden.

3.6 Vrije tijd

Jongeren is gevraagd hoe zij hun vrije tijd besteden en hoe tevreden zij hierover zijn. Jongeren spendeerden hun vrije tijd op verschillende manieren, waarbij sporten, met vrienden leuke dingen doen, muziek maken en/of luisteren, feesten en buiten een rondje lopen veel genoemd zijn. De meeste (negen) jongeren noemden minstens vier activiteiten die ze leuk vinden om te doen. Wat echter ook opvalt is dat zes jongeren zeiden weinig vrije tijd te hebben, omdat zij druk zijn met hun werk, school en in sommige gevallen therapie.

De tevredenheid van jongeren over de manier waarop ze hun vrije tijd invulden varieerde. Zeven jongeren waren hier tevreden over, ook al zeiden enkelen dat ze naar de balans zoeken met hun verplichtingen. Vier jongeren zeiden dat hun vrijetijdsbesteding beter zou kunnen. Drie van hen zeiden erg zoekende te zijn naar balans tussen hun werk, opleiding en vrije tijd, waarbij het op het ene moment beter gaat dan het andere. Eén zei dat ze zichzelf niet altijd kan motiveren om naar buiten te gaan om wat leuks te doen. Tenslotte waren vier jongeren, om uiteenlopende redenen, ontevreden over hoe zij hun vrije tijd besteden. Zij vonden dat ze hun tijd beter konden besteden, maar waren nu te veel tijd kwijt aan werken, feesten, slapen en 'depressief op bed liggen'.

"Ik heb nu eigenlijk geen vrije tijd, dus dat vind ik wel jammer. Ik ben momenteel heel veel aan het werk zodat ik tenminste mezelf boven water kan houden. (...) Ik heb het gevoel dat ik meer leef als iemand van 35 dan iemand van mijn leeftijd." Maria

Begeleiding Jeugdformaat

Jongeren keken verschillend terug op de begeleiding van Jeugdformaat in een logeerhuis of 16+ voorziening. Vier jongeren waren hier tevreden over. Begeleiders stimuleerden hen om in hun vrije tijd iets te ondernemen met vrienden en ondernamen soms activiteiten met hen op de groep, zoals koken of sport kijken. Eén jongere gaf aan dat het prettig was dat, zolang ze aangaf wat ze aan het doen was en met wie, alles eigenlijk wel mocht. Een

andere zei dat ze op de groep geleerd heeft dat creatieve activiteiten haar kalmeren. Zes jongeren zeiden dat er zowel dingen goed als minder goed gingen in de begeleiding bij het invullen van hun vrije tijd. Ook zij gaven aan dat begeleiders hen stimuleerden om hun vrije tijd op een leuke manier in te vullen, zowel op de groep als daarbuiten. Twee jongeren hadden ook belangrijke lessen geleerd tijdens hun verblijf, namelijk hun grenzen aangeven en zichzelf vermaken. Het lukte enkele jongeren met de geboden hulp echter onvoldoende om hun tijd in te vullen tijdens hun verblijf, omdat zij bijvoorbeeld op bed bleven liggen, geen dagbesteding hadden of er geen groepsactiviteiten georganiseerd werden. Daarnaast stelden ze dat regels erg streng konden zijn. Eén jongere vond dat er onvoldoende doorgevraagd werd hoe zij zich voelde als zij teveel alleen op haar kamer zat. Vijf jongeren waren ontevreden en gaven aan eigenlijk geen hulp gehad te hebben bij het invullen van hun vrije tijd. Er was volgens hen weinig aandacht voor, terwijl een goede vrijetijdsbesteding helpt met goed in je vel zitten en wegblijven uit problemen. Een gemiste kans volgens hen. Zo gaf één jongere aan dat wel gezegd is dat ze haar tijd minder vol moest plannen, maar is hier niet op doorgepakt met haar. Een andere jongere gaf, in navolging van een jongere die ook positieve punten had, het volgende aan:

> *"Ik zat soms ook gewoon hele dagen in mijn kamer en dan kwamen ze ook niet vragen van: 'joh is er iets?' Je moest echt vanuit jezelf naar hen toe gaan en ik ben niet zo iemand dat ik naar begeleiding toe ga lopen van: 'joh dit en dit is er aan de hand'. Ik vind dat ze daarin wel wat beter mogen checken van als iemand echt hele dagen op zijn bed ligt, van: 'joh gaat het wel goed?" Michelle*

Conclusie

De manier waarop jongeren hun vrije tijd invullen lijkt goed te passen bij hun leeftijd. Daarbij zijn veel jongeren hier ook tevreden over. Wat wel opvalt is dat jongeren nog zoekende zijn naar de balans tussen de verplichtingen op school en werk en hun vrije tijd. Hoewel dit passend is bij hun leeftijd, kan ook meespelen dat jongeren die zorg verlaten minder steun ontvangen van hun netwerk en op jongere leeftijd meer zelfstandig moeten zijn.

De begeleiders stimuleerden jongeren tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat om hun vrije tijd op een zinvolle manier in te vullen, maar desondanks vonden veel jongeren de begeleiding tekortschieten. Ze werden onvoldoende geholpen met het kiezen van activiteiten en er werd onvoldoende op ze gelet wanneer ze weinig ondernamen. Zoals jongeren zelf ook aangaven, kan een goede vrijetijdsbesteding bijdragen aan hun welzijn. Gezien de zoektocht die jongeren na hun verblijf hebben met het in evenwicht brengen van verplichtingen en vrije tijd, zouden begeleiders hier tijdens hun verblijf meer aandacht aan kunnen besteden – zowel aan het vinden van gepaste activiteiten als aan het aanleren van vaardigheden om deze balans te vinden.

3.7 Gezondheid en uiterlijk

Jongeren is in de interviews gevraagd naar hun tevredenheid over hun fysieke gezondheid, uiterlijke verzorging en omgang met alcohol en drugs. Daarnaast kwam op verschillende momenten in de interviews naar voren hoe de mentale gezondheid van jongeren was. Deze informatie is in deze ontwikkelingstaak opgenomen. Er is dus niet expliciet gevraagd naar mentale gezondheid, waardoor niet alle jongeren hier iets over hebben gezegd en mogelijk vooral jongeren waarbij het minder goed ging dit hebben gedaan.

Fysiek gezondheid

De meeste jongeren (twaalf) waren overwegend tevreden over hun fysieke gezondheid. Ze zijn nooit ziek, eten gezond, slapen goed of kunnen goed omgaan met eventuele fysieke ongemakken. Desondanks geven de meesten aan dat er ook verbeteringen mogelijk zijn in hun fysieke gezondheid. Enkelen hebben een langdurige ziekte (gehad), zoals een hersenschudding of astma, waar anderen aangaven onlangs hersteld te zijn van een ziekte, zoals corona of een ontsteking. Daarnaast zeiden meerdere tevreden jongeren dat ze gezonder kunnen eten, meer kunnen sporten en meer slaap en rust kunnen pakken. Twee jongeren zijn ontevreden over hun fysieke gezondheid, omdat ze te veel drinken of onvoldoende rust pakken en ongezond eten. Eén jongere heeft hier geen antwoord op gegeven.

Mentale gezondheid

Tien jongeren hebben gedurende het interview iets gezegd over hun mentale gezondheid. Ze gaven aan last te hebben van een depressie (drie), trauma (drie), agressieproblemen (één), vertrouwens-/hechtingsproblemen (één), borderline (één) en/of in het algemeen niet lekker in hun vel te zitten (vier). Zij gaven aan zich in te zetten om hun mentale gezondheid te verbeteren, maar dat ze nog stappen te zetten hebben. Zes van hen zeiden dat zij therapie of behandeling voor hun mentale problemen hebben (gehad) of gaan krijgen. Daarnaast probeerden ze hun omgeving af te stemmen op hun mentale problemen, door uitleg te geven, rust te pakken en hun plannen aan te passen. Dit lukte echter niet altijd: ze liepen tegen onbegrip van of problemen met hun ouders, vrienden, opleiding, werk of het regelen van behandeling aan.



"Ik heb last van een chronische depressie. Dus dat ik me gewoon altijd kut voel. Als je depressief bent dan wil je eigenlijk het liefst gewoon helemaal niks doen, maar dat kan niet. Dus dan moet je jezelf wel eens forceren om bepaalde dingen te doen, zoals naar werk gaan of naar school gaan." Rachel

Uiterlijke verzorging

De meeste jongeren waren overwegend tevreden over hun uiterlijk en verzorging. Zij gaven aan zich regelmatig te wassen, schone en nette kleding aan te trekken, en hun haar en eventueel make-up te doen. Enkelen vertelden wel dat ze er soms wat meer aandacht aan mogen besteden en dat ze door corona soms dagen in joggingspak zitten. Eén jongere zei zich soms nog onzeker te voelen, waar een ander juist zei trots te zijn op wat ze heeft geleerd over verzorging aangezien ze dit thuis niet mee heeft gekregen. Twee jongeren waren iets negatiever over hun uiterlijk en verzorging, omdat ze zich er weinig mee bezig houden of schoner mogen zijn.

Omgaan met alcohol en drugs

Jongeren is gevraagd hoe tevreden ze zijn met de manier waarop ze omgaan met alcohol en drugs. Elf zeiden hier tevreden over te zijn: ofwel omdat ze weinig tot geen alcohol en/of drugs gebruikten ofwel omdat ze de mate van gebruik als passend ervoeren. Acht jongeren zeiden alcohol te drinken, maar noemden expliciet dat ze dit alleen bij gelegenheden of in het weekend deden. Vier jongeren zeiden recreatief drugs te gebruiken, variërend van blowen tot XTC en MDMA op feesten. Ze zeiden dat ze deze middelen sporadisch gebruiken en hier verstandig mee omgaan. Twee jongeren die nu zeiden tevreden te zijn over hun omgang met alcohol en drugs, vertelden dat zij eerder wel verslaafd waren aan wiet of XTC. Vier jongeren waren minder tevreden over hoe zij omgaan met alcohol en drugs. Zij vonden dat ze te veel of te vaak dronken of blowden en zouden dit willen minderen.

"Ik vind drugs wel leuk om te doen. Maar wel heel verantwoordelijk, dat is echt mijn regeltje. Bijvoorbeeld xtc moet je één keer in de drie maanden doen, zodat je geen weerstand opbouwt. Dus ik probeer wel echt research daarin te doen. Als ik iets doe dan wil ik dat niet opfokken zeg maar. Ik moet zeggen dat het mijn leven wel leuk houdt soms hahd." Aimée

Begeleiding Jeugdformaat

Jongeren is gevraagd hoe ze terugkijken op de begeleiding van Jeugdformaat bij hun gezondheid en uiterlijk. Hierin werden ook fysieke en mentale gezondheid, (uiterlijke) verzorging en omgang met alcohol en drugs genoemd. Niet alle jongeren hebben over elk onderwerp iets verteld.

Vier jongeren waren tevreden over de begeleiding bij hun fysieke gezondheid. Zij zeiden dat ze gezond eten kregen, geholpen werden met doktersafspraken maken en nakomen, en geholpen werden met regelmaat houden door op tijd te gaan slapen. Vier jongeren hadden zowel positieve punten als verbeterpunten in de begeleiding. Er was begeleiding beschikbaar en bij sommige van hen werd gelet op gezond eten, of je fysiek iets mankeert en of je alles had om voor jezelf te zorgen. Daarentegen noemden jongeren die zelf moesten koken dat er onvoldoende werd gelet op hoe gezond dit eten was en of ze wel voldoende aten. Daarnaast zei een jongere dat zij de afspraak had dat ze nog wat mocht eten als zij laat uit haar werk kwam, maar niet alle begeleiders deze afspraak nakwamen. Vier jongeren gaven aan dat zij geen begeleiding hebben gehad bij hun fysieke gezondheid.

> *"Ze letten niet op of je avondeten maakt ofzo. Dus daar zat voor mij wel een beetje een valkuil in. Als het een beetje slecht met mij ging qua zelfzorg dat ik dan gewoon een tijdje niet at. En dan was ik zo van 'niemand zegt dat ik wel moet gaan eten dus ja'. Tot ik op een punt was dat ik zo vermoeid was van het niet eten, dat 'thuisbezorgd' na een tijdje de enige manier van eten was." Aimée*

Naar de begeleiding bij hun mentale gezondheid is niet expliciet gevraagd, maar twee jongeren gaven aan dat zij hier wel tevreden over waren. Eén benoemde dat het mogelijk was om therapie te krijgen. De ander zei dat haar mentor haar enorm heeft geholpen door veel met haar te praten over hoe ze in haar vel zat:

> *"Ik weet dat begeleiders niet worden uitbetaald na twaalf uur als ze een slaapdienst hebben. Op het moment dat ik niet goed in mijn vel zat en ik niet wilde slapen, zaten mijn mentor en ik tot vijf uur 's nachts op kantoor te praten. Op een gegeven moment heb ik hem veel meer verteld dan dat iedereen over mij totaal weet. Ik vond het heel erg fijn. Ik ben naar heel veel therapeuten geweest, maar het heeft eigenlijk nooit geholpen, omdat ik nooit praatte. Ik kon gewoon niet praten omdat ik de hele tijd het gevoel had dat diegene het doet voor het geld en ik ben gewoon een cliënt. Met mijn mentor had ik dat juist niet, omdat hij in zijn vrije tijd was en eigenlijk hoorde te slapen, dus hij deed het voor mij. Dus dat heeft me heel erg geholpen." Sophie*

De vijf jongeren die iets vertelden over de begeleiding bij uiterlijke verzorging zeiden allen dat ze hier weinig begeleiding bij ontvingen. Voor drie van hen was dit ook niet nodig, omdat zij dit zelf al voldoende deden of het juist prettig vonden dat ze hierin vrijgelaten werden. Twee anderen gaven aan dat ze hier wel meer begeleiding bij hadden gewild. Eén van hen zei dat het prettig was geweest als was verteld hoe het op anderen overkomt als ze zich op een bepaalde manier kleedde.

Over de begeleiding bij het omgaan met drugs en alcohol noemden de meeste jongeren vooral dat het gebruik hiervan verboden was op de groep. Desondanks zeiden jongeren dat zij zelf of groepsgenoten wel alcohol en drugs op de groep gebruikten of dat het gebruik buiten de groep gedoogd werd. Eén jongere zei dat een groepsgenoot drugs dealde en dit op zijn kamer hield. Als gebruik of bezit van alcohol of drugs werd ontdekt betekende dit voor de ene jongere een probleem, waar anderen vertelden dat er weinig van werd gezegd. Ook de kamercontroles konden volgens jongeren beter en vaker plaatsvinden. Twee jongeren zeiden dat er geen voorlichting of ondersteuning werd geboden. Eén van hen had gezegd weleens XTC te gebruiken, maar hier werd niet verder over gesproken. Wel werden haar medicijnen beheerd door de begeleiding, wat zij prettig vond.

Conclusie

De fysieke gezondheid van jongeren is over het algemeen goed. Het belangrijkste aandachtspunt voor hen, en tegelijk ook voor de begeleiding door Jeugdformaat, is gezond eten en voldoende rust pakken. Met de mentale gezondheid van jongeren is het daarentegen minder goed gesteld. Meerdere jongeren hebben een diagnose voor psychische problemen of zitten niet lekker in hun vel. Zij zetten zich wel actief in om dit te verbeteren door therapie of behandeling te volgen, maar lopen er tegenaan dat hun omgeving onvoldoende rekening met hen houdt. Aangezien er niet expliciet gevraagd is naar de begeleiding van Jeugdformaat bij mentale problemen, kan er weinig over gezegd worden hoe jongeren hierop terugkijken. Twee anekdotes geven aan dat hier wel aandacht voor is, waarbij één met name de betrokkenheid van haar mentor als cruciaal bestempelde. Het is belangrijk om tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat eventuele mentale gezondheidsproblemen te signaleren en te verminderen middels therapie en het aanleren van vaardigheden en copingmechanismen.

Uiterlijke verzorging was voor de meeste jongeren op voldoende niveau en slechtst twee jongeren zeiden dat de begeleiding van Jeugdformaat hierin beter kon. Hieruit kan geconcludeerd worden dat er over het algemeen voldoende aandacht aan wordt gegeven. Tenslotte zijn de meeste jongeren tevreden over hoe zij omgaan met alcohol en drugs en lijkt hun gebruik passend bij hun leeftijd. Vier jongeren realiseerden zich echter dat zij meer gebruikten dan passend

was. De begeleiding van Jeugdformaat lijkt op twee benen te hinken. Aan de ene kant wordt gebruik verboden, aan de andere kant lijkt er een bewustzijn dat ondanks een verbod jongeren toch gaan drinken en experimenteren met drugs. Veiligheid zou hierin voor Jeugdformaat centraal moeten staan: voldoende uitleg over hoe veilig om te gaan met alcohol en drugs en ervoor zorgen dat jongeren niet op de groep in aanraking kunnen komen met alcohol en drugs.

3.8 Autoriteit en instanties

Bij dit laatste thema is jongeren gevraagd met welke autoriteiten en instanties ze de afgelopen tijd te maken hebben gehad en hoe tevreden ze zijn met hoe ze hiermee omgaan. In tabel 4 staan de instanties die door jongeren zijn genoemd. Eén jongere kon geen instanties noemen en bij één jongere was er geen tijd om tijdens het interview op dit thema in te gaan. Jongeren hadden veelal te maken met de gezondheidszorg, hulpverlening en overheidsinstanties. Daarnaast valt op dat vier jongeren te maken hadden met politie en justitie. Dit was wegens drugsgebruik, het niet met een ambulance mee willen gaan ondanks medische noodzaak, winkeldiefstal en het weglopen uit het logeerhuis.

Tabel 4. Instanties waar jongeren mee te maken hebben gehad

Instantie	Aantal jongeren*
Gezondheidszorg	9
Hulpverlening	9
Gemeente/overheid	7
Belasting/toeslagen	5
Politie/justitie	4
Werk	2
School	2
Leerplicht	1
Woningcorporatie	1
Geen	1

*Jongeren konden meerdere instanties noemen.
De antwoorden van 14 jongeren zijn meegenomen.

De meeste jongeren (elf) waren tevreden over hoe zij omgaan met autoriteiten en instanties. Zij zeiden dat ze netjes blijven in het contact, zich houden aan de regels en goed hun weg weten te vinden. Daarnaast zei een aantal jongeren dat ze zich goed geholpen voelden door instanties.

Twee jongeren zeiden dat ze goed met instanties om kunnen gaan als ze zich eerlijk en respectvol behandeld voelen en voldoende uitleg krijgen. Wanneer dit niet het geval is, kunnen zij boos reageren en erg standvastig blijven, wat vaak niet in hun voordeel werkt. Eén jongere gaf aan ontevreden te zijn, omdat zij lastig haar weg kan vinden bij instanties.

Begeleiding Jeugdformaat

Jongeren is gevraagd hoe zij terugkijken op de begeleiding van Jeugdformaat bij het omgaan met autoriteiten en instanties. Jongeren blikten terug op hoe ze de begeleiding hebben ervaren en hoe het contact met de begeleiders als belangrijke autoriteitsfiguren op dat moment verliep. Een deel van de jongeren was tevreden over de begeleiding. Ze hebben bij Jeugdformaat geleerd om hun weg te vinden bij instanties, dat hulp vragen nooit een probleem is en overzicht te houden op de verschillende afspraken die ze hebben. Een ander deel van de jongeren vond dat de begeleiding beter kon, ondanks dat ze soms wel hulp kregen en gesprekken over dit onderwerp hadden. Zo gaven twee jongeren aan dat ze betere begeleiding hadden gewild bij moeilijke telefoongesprekken. Nu deed ofwel de begeleiding dit of moesten ze het alleen doen, terwijl ze meer hadden kunnen leren als ze dit samen met begeleiders hadden gedaan. Daarnaast hadden twee jongeren meer uitleg gewild over alles wat je moet en kan regelen als je achttien wordt, zoals huurtoeslag en belastingaangifte. Eén jongere was ontevreden over de begeleiding bij autoriteiten en instanties, omdat deze hulp, ondanks verschillende vragen vanuit de jongere, er nooit is gekomen.

> *"Gewoon meer ondersteuning. Je hoeft daarmee niet te maken te hebben, want heel veel jongeren hebben niet te maken met bijvoorbeeld de belastingdienst. Maar voor later, leg het uit, want op school krijgen we dat helemaal niet. Dat zijn dingen die je thuis hoort te leren." Sophie*

Vier jongeren benoemden hoe zij het contact met begeleiders tijdens hun verblijf hebben ervaren. Twee van hen zijn zelf agressief geweest naar begeleiders. Daardoor kwamen ze in contact met politie en één van hen is hierdoor van de groep verwijderd. Een andere jongere vond de begeleiding wel prettig, maar zag dat begeleiders bij lastigere jongeren soms onvoldoende autoriteit hadden. De laatste jongere benoemde dat de schriftelijke overdracht aan andere begeleiders in haar ogen vaak verdraaid werd, waardoor ze minder met begeleiders deelde.



Conclusie

Jongeren hebben met verschillende autoriteiten en instanties contact, waarbij medische en psychosociale zorgverleners het meest zijn genoemd. De meeste jongeren zijn tevreden over hoe ze hiermee omgaan, hoewel dit voor enkelen afhangt van hoe ze zich behandeld voelen. Een deel van de jongeren heeft dit geleerd tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat, maar een ander deel had hier betere begeleiding in gewild. Ze hadden uitleg gewild over de verschillende instanties waar je als jongvolwassene mee te maken krijgt en hadden vaardigheden willen ontwikkelen hoe ze met hen in contact kunnen treden. Gezien de soms snelle overgang naar volwassenheid en het gebrek aan ouders of andere volwassenen waarop jongeren kunnen terugvallen, dient Jeugdformaat hier voldoende aandacht aan te besteden.

3.9 Afsluitende vragen

Ter afsluiting is jongeren gevraagd wat voor cijfer zij zouden geven aan hoe het nu met hen gaat en wat hun dromen en wensen zijn voor de toekomst. Daarnaast is hen gevraagd wat de belangrijkste lessen zijn die ze tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat hebben geleerd en welke tips zij nog voor Jeugdformaat hebben.

Gemiddeld gaven jongeren het cijfer 6.8 voor hoe het nu met hun gaat. Drie jongeren gaven een onvoldoende (5), vijf een voldoende (6 tot 6.5) en zeven een goed (7.5 tot 8.3). De drie jongeren die een onvoldoende gaven, deden dit om uiteenlopende redenen. De eerste is een jonge moeder, die te horen heeft gekregen dat zij het land moet verlaten. De tweede heeft veel last van mentale problemen en zei dat ze nog veel moet verwerken. De derde tenslotte werkte erg veel, had geen contact met familie en had een instabiele woonsituatie, waardoor zij zei dat het vooral haar omgeving is die moet verbeteren. Alle drie deze jongeren zeiden niet naar de toekomst te kijken en konden geen specifieke dromen of wensen formuleren.



"Dromen of wensen heb ik niet, ik leef met de dag en zie wat morgen brengt. Ik ga gewoon nergens vanuit, dat is alleen maar beter natuurlijk." Maria

De vijf jongeren die een voldoende gaven aan hoe het nu met hen gaat, waren allen tevreden met het feit dat zij naar school gaan. Daarnaast benoemden enkelen dat ze minder stress ervaren dan voorheen, blij zijn met waar ze wonen en geen drugs meer gebruiken. Vier van hen zouden een hoger cijfer hebben gegeven als hun mentale gezondheid beter was. Daarnaast benoemden enkelen dat ze op een fijnere plek willen wonen of dat zij hun potentie meer willen benutten. Het benutten van hun potentie was ook terug te zien in hun wensen en dromen voor de toekomst. Twee van hen zouden graag doorstuderen na hun MBO-opleiding en vier zeiden dat een mooie baan een wens is voor de toekomst. Daarnaast gaven ze aan dat ze willen dat het goed met ze gaat, zowel mentaal en fysiek als met hun huisvesting.

Het gaat goed met jongeren wanneer ze tevreden waren over hun werk, school en woonsituatie. Daarnaast noemden enkelen dat het mentaal goed met ze gaat en dat ze blij zijn met hun vrienden. Maar ook jongeren met een hoog cijfer noemden verbeterpunten in hun leven: betere omgang met geld, zelfstandiger wonen en versterking van de relatie met naasten. Ook de wensen en dromen van deze jongeren waren gericht op het afronden van hun opleiding, het vinden van stabiel werk en inkomen, en een prettige woning. Daarnaast werd reizen en trouwen genoemd.

"Ik ben op dit moment natuurlijk bezig met mijn opleiding en ik wil ook richting Social Worker, ik zou graag psycholoog willen worden. Met jongeren praten over dingen die zij niet fijn vonden of die hun dwars zitten. Ja, ik zou die richting wel op willen en dan binnen nu en twee jaar mijn eigen huis en alles op orde." Miranda

De overkoepelende vraag aan jongeren was wat de belangrijkste lessen zijn die ze geleerd hebben tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat. Zes jongeren zeiden dat ze een persoonlijke groei hebben doorgemaakt. Ze hebben meer over zichzelf geleerd, waarom ze doen wat ze doen en weten waar hun grenzen liggen. Ze hebben geleerd voor zichzelf op te komen, zich open te stellen en rustig te blijven.

"Op mezelf focussen sowieso, dat heb ik geleerd. En dat het oké is om me vervelend te voelen of boos te voelen. Ik dacht de eerste tijd dat boos een slechte emotie was, maar dan heb ik daar ook wel van geleerd dat het ook wel oké is om boos zijn en dat het ook goed is om je grenzen aan te geven." Rachel

Vier jongeren zeiden praktische lessen te hebben geleerd. Zij hebben hun mensenkennis vergroot, geleerd dat school en werk belangrijk zijn, en volwassen zaken leren regelen zoals een ID aanvragen. Twee andere jongeren zeiden dat ze heel blij waren dat ze bij Jeugdformaat een thuis hebben gekregen en dat ze zich goed behandeld voelden. Tenslotte waren er vier jongeren die zeiden niet zoveel geleerd te hebben tijdens hun verblijf bij Jeugdformaat. Eén van hen zei wel dat de begeleiding bij het contact met haar familie goed was.

De slotvraag aan jongeren was welke andere tips ze hebben voor Jeugdformaat. Zij vonden het echt bieden van hulp belangrijk, door te kijken wie de jongere is, wat hij of zij nodig heeft en in te gaan op de dingen die een jongere vertelt. Het kan lastig zijn voor jongeren om deze hulp te vragen, dus zeiden ze dat het belangrijk is om hierin vol te blijven houden. Ook zou het kunnen helpen om de komst van een jongere goed voor te bereiden. Een tweede tip die hierop aansloot, was dat jongeren het belangrijk vonden dat er echt naar ze geluisterd werd en dat begeleiders hun best doen een band met hen op te bouwen. Sommigen vonden dat er onvoldoende naar ze werd geluisterd of dat er te weinig werd geïnvesteerd in de relatie. Hierbij kan het ondernemen van activiteiten een hulpmiddel zijn. De derde tip die jongeren gaven, was hen helpen met de overgang naar volwassenheid. Vooral ondersteuning bij financiën en huisvesting werden hierbij genoemd, maar ook het regelen van praktische zaken en hen de ruimte te geven om tijd in hun opleiding te steken. Tenslotte zeiden jongeren dat professionals onderling beter kunnen samenwerken, en ook richting de ouders van jongeren. Zij moesten soms meerdere keren hun verhaal doen bij verschillende begeleiders en één jongere vond dat haar ouders beter betrokken konden worden bij de hulpverlening.

> *"Ik begrijp ook wel dat het werken op zo'n jeugd-voorziening geen makkelijke baan is, omdat al die jongeren zo gecompliceerd zijn en het is onmogelijk om iedereen precies de juiste hulp te bieden. Ik denk dat je het misschien ook wel zelf gevoeld moet hebben om zo te leven. Als je iemand namelijk niet echt kan begrijpen, is het ook lastig om iemand echt de juiste hulp te bieden. Wel denk ik dat het belangrijk is dat je iemand met een echt goede basis de deur uit kan sturen, het is gewoon krankzinnig om iemand zo hup eruit te gooien. Daardoor help je mensen echt niet vooruit namelijk." Sven*



4 Samengevatte conclusies en aanbevelingen



Dit onderzoek geeft antwoord op twee vragen. De eerste vraag is hoe jongeren na een verblijf in de residentiële jeugdhulp van Jeugdformaat naar hun eigen competenties kijken. De tweede vraag, die aansluit op de eerste, is hoe de begeleiding van Jeugdformaat hieraan bijgedragen heeft. De ontwikkelingstaken behorende bij de jongvolwassenheid van het sociaal competentiemodel zijn hierbij als uitgangspunt genomen.[8] Uit de interviews met jongeren blijkt het over het algemeen het goed te gaan met de jongeren na hun verblijf bij Jeugdformaat. Zij hebben de basis op orde, zoals onderwijs en werk, maar er blijven aandachtspunten wat betreft hun mentale gezondheid en ondersteunende netwerk. Hoewel de ervaringen met de hulpverlening door Jeugdformaat heel wisselend zijn, schetsen jongeren wel een beeld van waar ze behoefte aan hadden. Belangrijk voor jongeren is ondersteuning bij de balans tussen hun verplichtingen en vrije tijd, hun mentale gezondheid, de relatie met hun ouders en familie, de veiligheid op de groep en de voorbereiding op zelfstandigheid.

Hieronder geven we per deelvraag een uitgebreider antwoord op de onderzoeksvragen, waarna we een aantal aanbevelingen aan Jeugdformaat meegeven. Daarbij dienen enkele kanttekeningen in ogenschouw genomen te worden. Ten eerste zijn de deelnemers een kleine en mogelijk selecte deelgroep uit een totale groep van ruim 260 jongeren die in aanmerking kwamen voor deelname aan het onderzoek. Het merendeel van de geïnterviewde jongeren waren meisjes, terwijl er in de logeerhuizen ongeveer net zoveel jongens als meisjes verblijven. Mogelijk hebben vooral jongeren meegedaan waarmee het relatief goed gaat en/of die een uitgesproken mening hebben over de hulpverlening door Jeugdformaat. Ten tweede is er niet in alle interviews voldoende doorgevraagd op de antwoorden van jongeren, waardoor sommige informatie ontbreekt. Tenslotte is de analyse van de interviews om praktische redenen gedaan door één onderzoeker, waardoor de invloed van eventuele fouten en omissies groter zijn en deze niet gecorrigeerd werden.

4.1 De competentiebeleving van jongeren

Om de eerste vraag te beantwoorden is aan jongeren gevraagd hoe het met hen gaat op het gebied van de acht ontwikkelingstaken. In grote lijnen lijkt het met de meeste jongeren redelijk goed te gaan en zijn de meeste uitdagingen die zij ervaren passend bij de levensfase van jongvolwassenheid. Er zijn echter een aantal uitdagingen die zij mogelijk meer of zwaarder ervaren dan andere jongeren, omdat zij na het verlaten van de residentiële jeugdhulp sneller zelfstandig moeten zijn en nog kampen met de (mentale) gevolgen van de gebeurtenissen in hun thuissituatie en de uithuisplaatsing.

De meeste jongeren hebben de basis op orde. Zij volgen een opleiding en/of hebben een (bij)baan, waardoor ze werken aan hun toekomst en in hun levensbehoeften kunnen voorzien. Daarnaast zijn ze tevreden over hun woonsituatie (of dit nu zelfstandig is of niet) en kunnen zij zich redden in contact met instanties en autoriteiten. Ook hebben ze vrienden en hobby's waarmee ze hun vrije tijd zinnig invullen. Bovendien zijn de jongeren fysiek gezond. Zoals veel jongeren van hun leeftijd zoeken ze nog naar de balans tussen hun verplichtingen (opleiding en werk) en ontspanning en vrije tijd. Daarbij noemen ze dat ze moeten opletten dat ze voldoende rust krijgen en gezond eten. Daarnaast past het bij hun leeftijd dat hun 'basis' (huisvesting, financiële positie, opleiding en werk) nog verder versterkt kan worden. Zo willen jongeren zelfstandig(er) wonen, hun financiële positie versterken, doorstuderen en carrière maken. Met name kennis van en vaardigheden om met financiën om te gaan zijn belangrijke knelpunten voor jongeren, die mogelijk versterkt zijn door hun snellere overstap naar zelfstandigheid. Zij vinden het lastig om verstandig met geld om te gaan: bijvoorbeeld budgetteren en het nalaten van impulsaankopen. Enkele jongeren vertelden dat ze na hun huidige opleiding verder willen leren, omdat het niveau van hun huidige opleiding te laag ligt.

Het netwerk om jongeren heen kan verder versterkt worden. Hoewel jongeren tevreden zijn over hun vriendenkring, hebben weinig jongeren (interesse in) een partnerrelatie en zoeken enkele jongeren nog uit welke vrienden een goede en slechte invloed op hen hebben. Het versterken van het netwerk van leeftijdsgenoten om hen heen past bij hun levensfase. Een extra aandachtspunt voor jongeren die in een residentiële voorziening hebben gewoond, is dat vrienden begrip hebben voor wat zij hebben meegemaakt. Naast leeftijdsgenoten hebben jongvolwassenen steunende volwassenen nodig waarop zij in de overgangsfase van adolescentie naar volwassenheid terug kunnen vallen. Veel jongeren in dit onderzoek hebben echter een ingewikkelde relatie met één of beide ouders. Deze ingewikkelde relatie met ouders is een direct gevolg van de onveilige en stressvolle situatie die maakte dat jongeren uit huis geplaatst zijn. Het beperkte contact met hun ouders vormt een extra uitdaging voor jongeren die de residentiële jeugdhulp hebben verlaten. Jongeren met een goede relatie met één of beide ouders vertellen dat dit contact pas recent is verbeterd. Een deel van de jongeren heeft goed contact met broers en/of zussen en hun bredere familie, maar uit het onderzoek wordt onvoldoende duidelijk of dit de stabiele volwassenen zijn waarop jongeren kunnen terugvallen. Er is niet gevraagd of er andere volwassenen zijn waarop zij kunnen terugvallen. Aandacht voor het vinden en behouden van volwassenen die jongeren emotioneel, praktisch en

financieel kunnen ondersteunen, lijkt daarom nodig. Ouders zijn hiervoor de eerst aangewezen personen, maar mocht dit niet haalbaar of wenselijk zijn, zouden andere volwassenen deze steun kunnen bieden. Dit vraagt aandacht van de jongerencoach en/of pedagogisch medewerkers tijdens het verblijf in een logeerhuis.

Tenslotte is er aandacht nodig voor de mentale gezondheid van jongeren. Jongeren noemden spontaan dat zij te maken hebben met depressie of trauma of dat zij niet lekker in hun vel zaten. Dat dit spontaan genoemd werd terwijl er niet expliciet naar gevraagd werd, duidt op het belang van dergelijke aandacht. Mentale problemen hebben hun weerslag op hun relaties met anderen en op de mate waarin zij erin slagen om hun basis op orde te houden. Hoewel problemen in hun mentale gezondheid op dit moment nog niet tot grote problemen leiden, zou dit in de toekomst goed mogelijk zijn. Zo kunnen mentale problemen het lastiger maken om de ingewikkelde relatie met ouders te verbeteren en om een balans tussen hun verplichtingen en ontspanning te vinden. Positief is dat jongeren zich actief inzetten om hun mentale gezondheid te verbeteren door therapie of behandeling te volgen en hun omgeving bewust te maken van hun problemen, maar ze menen dat dit nog niet voldoende is.

4.2 Begeleiding van Jeugdformaat

Om de tweede vraag te beantwoorden is aan jongeren gevraagd hoe zij terugkijken op de begeleiding van Jeugdformaat toen zij in het logeerhuis verbleven. Samenvattend lijken jongeren erg te verschillen in hoe ze terugkijken op de begeleiding en in het antwoord op de vraag welke begeleiding ze precies hadden gewild. Waar soms de gewenste hulp vooral bestond uit gesprekken met een mentor of vertrouwde begeleider, was op andere momenten hulp gewenst die in de groep werd gegeven of gebaseerd was op afspraken die met alle begeleiders golden. Daarbij had de ene jongere veel meer hulp willen ontvangen, waar anderen de geboden hulp voldoende vonden. Er lijkt soms een mismatch tussen de verwachtingen van de jongeren en begeleiders: waar jongeren veel hulp van begeleiders verwachtten, leken begeleiders ook veel van de zelfstandigheid van jongeren te verwachten. De uitdaging voor Jeugdformaat zit hem daarmee vooral in het bieden van maatwerk: wat heeft welke jongere op welk moment aan begeleiding nodig? Wat daarin positief opvalt is dat jongeren ervaren dat veel afspraken en regels individueel zijn en samen met hen en hun ouders bepaald worden. Jongeren geven echter regelmatig aan dat er onvoldoende naar hen en hun behoeften geluisterd werd.

Jongeren waren over het algemeen tevreden over de begeleiding bij onderwijs en werk, hun fysieke gezondheid en uiterlijke verzorging. Daarnaast noemden enkele jongeren spontaan dat er aandacht was voor hun mentale gezondheid. Volgens jongeren was er onvoldoende aandacht voor het onderhouden van vriendschappen en relaties en voor het zinvol invullen van hun vrije tijd. Gezien de huidige problemen van jongeren met hun mentale gezondheid en het vinden van de balans tussen hun verplichtingen en vrije tijd, zijn dit belangrijke aandachtspunten voor de begeleiding. Pedagogisch medewerkers hebben een belangrijke taak in het signaleren van mentale problemen en het daarop interveniëren. Belangrijk is het met jongeren bespreken waar zij hulp kunnen krijgen nadat zij het logeerhuis hebben verlaten en mogelijk niet meer onder de Jeugdwet vallen. Daarnaast kunnen begeleiders jongeren vaardigheden leren in het onderhouden van vriendschappen buiten de groep, hen helpen met het vinden van gepaste vrijetijdsbesteding en hen leren balans te houden tussen ontspanning en hun verplichtingen als school en werk.

Jongeren kijken wisselend terug op de ondersteuning van Jeugdformaat bij de relatie met hun ouders en familie, de veiligheid op de groep (hygiëne, omgang met alcohol en drugs), onderlinge contact tussen jongeren (zowel vriendschappelijk als intiem) en de voorbereiding op de overgang naar zelfstandigheid. Hoewel sommigen hierover positiever waren dan anderen, maken de verhalen van jongeren duidelijk waar ze behoefte aan hadden. Alle jongeren hadden begeleiding nodig bij het vormgeven van de relaties met hun ouders en familie. Wat hen hielp was stimulering van het contact, begeleiding bij contactmomenten, reflectie op de contactmomenten en respect voor hun wensen rondom het contact. Gezien de wettelijke verplichting om ouders bij de hulpverlening te betrekken, vraagt dit van de pedagogische medewerkers om meervoudig partijdig te zijn. Bij de veiligheid op de groep vonden jongeren het belangrijk dat algemene ruimtes schoon waren en dat vriendschappen op de groep niet gestimuleerd worden. Daarnaast gaven ze aan dat er streng gecontroleerd zou moeten worden op alcohol en drugs op de groep en (seksuele) relaties tussen groepsgenoten, om zo ongewenste en onveilige situaties te voorkomen. Tenslotte kwam uit de verhalen van jongeren het belang naar voren van een goede voorbereiding op zelfstandigheid na hun verblijf bij Jeugdformaat. Jongeren hebben hulp nodig bij het vinden van een geschikte woning, het leren omgaan met hun financiën en het kennis opdoen over welke regelingen er zijn om hen te ondersteunen (zoals zorgtoeslag). Zeker gezien de snelle overgang naar volwassenheid die deze jongeren doormaken en het beperktere netwerk dat zij

hebben, ligt hier een belangrijke taak voor Jeugdformaat. Ze kunnen jongeren tijdens hun verblijf de benodigde kennis en vaardigheden geven en daarnaast met jongeren een plan maken voor na hun verblijf: op wie kunnen jongeren terugvallen als het mis gaat en waar kunnen ze aankloppen?

4.3 Aanbevelingen

Op basis van de bovenstaande conclusies formuleren we de volgende aanbevelingen voor Jeugdformaat:

- Blijf samen met jongeren en hun ouders zoeken naar de beste manier om maatwerk te bieden in de ondersteuning aan jongeren, waarbij voldoende aandacht is voor de mening en wensen van jongeren.
- Blijf dezelfde mate van aandacht hebben voor onderwijs en werk, fysieke gezondheid en uiterlijke verzorging.
- Zorg voor voldoende aandacht voor de mentale gezondheid van jongeren en help hen met de overstap naar de volwassenheid en eventuele voorzieningen voor geestelijke gezondheid voor volwassenen.
- Leer jongeren vaardigheden om de balans te vinden tussen hun verplichtingen en vrije tijd.
- Ondersteun jongeren in het contact met hun ouders en familie. Doe dit door het contact te stimuleren, contactmomenten te begeleiden en met jongeren hier achteraf op te reflecteren.
- Draag zorg voor een veilige woonomgeving op de groep: een goede hygiëne, geen alcohol en drugs, en veilige en prettige contacten tussen jongeren onderling.
- Bereid jongeren nog beter voor op zelfstandigheid, door met hen te zoeken naar woonruimte, hen financiële vaardigheden te leren en hen kennis te geven over bestaande ondersteuningsregelingen. Maak ze wegwijs in de sociale kaart (personen en plekken) waar jongeren na het verlaten van de residentiële plaatsing terecht kunnen met vragen, zowel bij ondersteunende volwassenen als bij (hulpverlenende) instanties.



5 Referenties



1. UNICEF (2020). *'Worlds of Influence: Understanding what shapes child well-being in rich countries', Innocenti Report Card 16.* UNICEF Office of Research, Florence.

2. CBS (2022, 29 april). *Jeugdhulp 2021*. **https://www.cbs.nl/nl-nl/longread/rapportages/2022/jeugdhulp-2021?onepage=true**

3. De Lange, M., Addink, A., Haspels, M., & Geurts, E. (2017). *Richtlijn Residentiële Jeugdhulp voor jeugdhulp en jeugdbescherming.* Nederlands Jeugdinstituut, Utrecht.

4. Knorth, E. J., Harder, A. T., Zandberg, T., & Kendrick, A. J. (2008). Under one roof: A review and selective meta-analysis on the outcomes of residential child and youth care. *Children and Youth Services Review, 30*(2), 123–140. **https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2007.09.001**

5. O'Higgins, A., Sebba, J., & Luke, N. (2015). *What is the relationship between being in care and the educational outcomes of children? An international systematic review.* Rees Centre, Oxford.

6. Jeugdformaat (z.d.). *Verblijf in een logeerhuis.* Geraadpleegd op 7-9-2022, van **https://www.jeugdformaat.nl/onze-hulp/verblijf-in-een-logeerhuis**

7. Slot, N.W., & Spanjaard, H.J.M. (2012). *Competentievergroting in de residentiële jeugdzorg. Hulpverlening voor kinderen en jongeren in tehuizen* (3e druk). ThiemeMeulenhoff

8. Spanjaard, H.J.M., & Slot, N.W. (2015). Tijden veranderen, ontwikkelingstaken ook. Een 'update' van het competentiemodel. *Kind en Adolescent Praktijk, 3*, 14-21.

9. Stein, M. (2008). Resilience and young people leaving care. *Child Care in Practice, 14*(1), 35–44. **https://doi.org/10.1080/13575270701733682**

10. Braun, V., & Clarke, V. (2019). Reflecting on reflexive thematic analysis. *Qualitative Research in Sport, Exercise and Health, 11*(4), 589-597. **https://doi.org/10.1080/2159676X.2019.1628806**

Bijlage I. Interviewleidraad



Algemeen

Ik wil beginnen met een paar algemene vragen over de hulp die jij hebt gehad van Jeugdformaat.

- Maar eerst, hoe oud ben je?
- Van wanneer tot wanneer heb jij in een logeerhuis of 16+ voorziening van Jeugdformaat gewoond? (leeftijden van jongere, duur verblijf, type voorziening(en))
- Heb jij nog andere hulp van Jeugdformaat gehad? (benadruk dat het in dit interview gaat om de hulp met verblijf, dus dat deze andere hulp niet de focus heeft)
- Kan je kort vertellen wat de reden was dat jij in een logeerhuis/16+ voorziening hebt gewoond?

Dan wil ik nu de overstap maken naar de hoofdvragen van dit interview. Ik heb 8 verschillende onderwerpen waar ik vragen over heb. Per onderwerp wil ik weten 1) wat jouw situatie nu is, 2) hoe het met jou gaat op dit gebied en 3) hoe je terugkijkt op de hulp van Jeugdformaat op dit gebied. Ik heb daarna nog een paar afsluitende vragen. Ik zet nu een **alarm voor 50 minuten**, als deze afgaat kijken we even samen bij welk thema we zitten en of je ze nog allemaal af wil maken of dat je door wil gaan naar de afsluitende vragen.

1 Onderwijs en/of werk

- Wat doe jij nu op het gebied van school en werk?
  - Vraag door: heb je al diploma's of startkwalificaties? Wat is de reden dat je 'x' (niet) doet?
- Hoe tevreden ben je over hoe het gaat met je school/werk?
  - Vraag door: Waarom ben je wel/niet tevreden? Welke kwaliteiten heb je? Wat zijn dingen die school/werk moeilijk maken?
- Hoe kijk je terug op de begeleiding van Jeugdformaat op het gebied van school/werk?
  - Wat heb jij geleerd of meegenomen uit jouw tijd in het logeerhuis/16+ voorziening over hoe je omgaat met school/werk?
  - Wat had Jeugdformaat beter kunnen doen om jouw beter te leren omgaan met school/werk?

2 Eigen woon- en leefsituatie

- Wat is jouw huidige woonsituatie?
- Hoe tevreden ben jij over jouw woonsituatie?
  - Vraag door: Wat maakt dat je wel/niet tevreden bent?
- Hoe tevreden ben jij over jouw bijdrage aan het huishouden?
  - Vraag door: Waarin ben jij goed/minder goed?
- Hoe tevreden ben jij over hoe jij omgaat met geld?
  - Vraag door: Waaruit blijkt dat?
- Hoe kijk je terug op de begeleiding van Jeugdformaat op het gebied van het onderhouden van je eigen woonsituatie?
  - Wat heb jij geleerd of meegenomen uit jouw tijd in het logeerhuis/16+ voorziening over het onderhouden van je eigen woonsituatie?
  - Wat had Jeugdformaat beter kunnen doen, waardoor jij beter geholpen was geweest met het onderhouden van je eigen woonsituatie?

3 Het gezin/familie

- Hoe zijn de relaties met je familie? (let op, relatie kan per familielid verschillen)
- Hoe tevreden ben je over de relaties met je familie?
  - Vraag door: Waarom ben je wel/niet tevreden? Wat doe jij om de relatie te verbeteren? Wat doe jij wat de relatie kan verslechteren?
- Hoe kijk je terug op de begeleiding van Jeugdformaat op het gebied van de relaties met jouw familieleden?
  - Wat heb jij geleerd of meegenomen uit jouw tijd in het logeerhuis/16+ voorziening over de relaties met jouw familie?
  - Wat had Jeugdformaat beter kunnen doen op het gebied van de relaties met jouw familieleden?

4 Vriendschappen

- Hoe ziet jouw vriendenkring eruit?
- Hoe tevreden ben je over jouw vriendschappen?
  - Vraag door: Waarom ben je wel/niet tevreden?
- Hoe kijk je terug op de begeleiding van Jeugdformaat op het gebied van het onderhouden van vriendschappen?
  - Wat heb jij geleerd of meegenomen uit jouw tijd in het logeerhuis/16+ voorziening over het onderhouden van vriendschappen?
  - Wat had Jeugdformaat beter kunnen doen, waardoor jij beter geholpen was geweest met het onderhouden van vriendschappen?



5 Intimiteit en seksualiteit

(geef zeker hier nogmaals aan dat jongeren geen antwoord hoeven te geven als ze zich hier niet prettig bij voelen, maar zorg dat je zelf geen ongemak uitstraalt bij dit onderwerp)

- Hoe tevreden ben jij op het gebied van intieme relaties en seksualiteit?
- Hoe kijk je terug op de begeleiding van Jeugdformaat op het gebied van het vormgeven van intimiteit en seksualiteit?
  - Wat heb jij geleerd of meegenomen uit jouw tijd in het logeerhuis/16+ voorziening over het vormgeven van intimiteit en seksualiteit?
  - Wat had er tijdens jouw verblijf bij Jeugdformaat beter gekund, waardoor jij beter geholpen was geweest met het vormgeven van intimiteit en seksualiteit?

6 Vrije tijd

- Wat doe jij in je vrije tijd?
  - Vraag door: Heb je hobby's? Doe je aan sport? Wat doe je als je alleen bent?
- Hoe tevreden ben jij over de manier waarop jij je vrije tijd invult?
  - Vraag door: Wat zou jou meer/minder tevreden maken hierover?
- Hoe kijk je terug op de begeleiding van Jeugdformaat op het gebied van het invullen van jouw vrije tijd?
  - Wat heb jij geleerd of meegenomen uit jouw tijd in het logeerhuis/16+ voorziening over het invullen van jouw vrije tijd?
  - Wat had er tijdens jouw verblijf bij Jeugdformaat beter gekund, waardoor jij beter geholpen was geweest met het invullen van jouw vrije tijd?

7 Gezondheid en uiterlijk

- Hoe tevreden ben jij over jouw gezondheid?
  - Vraag door: Waaruit blijkt dat? Hoe zou jij jouw gezondheid willen verbeteren?
- Hoe tevreden ben jij over jouw uiterlijke verzorging?
- Hoe tevreden ben jij over de manier waarop jij omgaat met alcohol en drugs?
- Hoe kijk je terug op de begeleiding van Jeugdformaat op het gebied van het zorgdragen voor jouw gezondheid en uiterlijk?
  - Wat heb jij geleerd of meegenomen uit jouw tijd in het logeerhuis/16+ voorziening over het zorgdragen voor jouw gezondheid en uiterlijk?
  - Wat had Jeugdformaat beter kunnen doen, waardoor jij beter geholpen was geweest met het zorgdragen voor jouw gezondheid en uiterlijk?

8 Omgaan met autoriteiten en instanties

- Met welke autoriteiten en instanties heb jij te maken gehad het afgelopen jaar?
  - Geef eventueel voorbeelden: belasting, werk, verzekering, ziekenhuis, banken, gemeente, politie, hulpverlening, etc.
- Hoe tevreden ben jij over hoe jij omgaat met autoriteiten en instanties?
  - Vraag door: Waardoor komt dit? Lukt het jou om je weg te vinden bij deze instanties?
- Hoe kijk je terug op de begeleiding van Jeugdformaat op het gebied van het omgaan met instanties?
  - Wat heb jij geleerd of meegenomen uit jouw tijd in het logeerhuis/16+ voorziening over het omgaan met autoriteiten en instanties?
  - Wat had er tijdens jouw verblijf bij Jeugdformaat beter gekund, waardoor jij beter geholpen was geweest met het omgaan met autoriteiten en instanties?

0 Afsluiting

- Als jij een rapportcijfer van 1 tot 10 zou geven aan hoe goed het nu met jou gaat, waarbij 1 is dat het heel slecht gaat en 10 heel goed, op welke cijfer zou jij dan uitkomen?
  - Vraag door: Wat maakt dat je op dit cijfer uitkomt? Wanneer zou het 2 punten lager uitvallen? Wat is er nodig om het 2 punten hoger te laten uitvallen?
- Als je terugkijkt op de hulp met verblijf bij Jeugdformaat. Wat zijn de belangrijkste dingen die je daar hebt geleerd?
- Welke tips heb je voor Jeugdformaat? Hoe zouden ze het beter kunnen doen?
- Hoe zie jij jouw toekomst voor je? Wat zijn jouw dromen en wensen?

Dat waren mijn vragen, maar misschien zijn er nog wel dingen die je nog niet hebt genoemd die wel belangrijk zijn om nog te zeggen?

Februari 2023
©2023 De Haagse Hogeschool

De Haagse Hogeschool
Johanna Westerdijkplein 75
2521 EH Den Haag
www.dehaagsehogeschool.nl
www.kennisnetwerkjeugdhaaglanden.nl

Auteurs
Anne Steenbakkers
Cora Bartelink

Uitgever
De Haagse Hogeschool in samenwerking met het Kennisnetwerk Jeugd Haaglanden

Foto omslag
Shutterstock

Vormgeving
Desk-Hopping DTP

ISBN
9789083280110